

MŪSŲ GIRIOS

Žurnalas apie miškus ir miškininkus

2023 / rugpjūtis

*Sveikiname
su artėjančia
Miškininko
diena!*

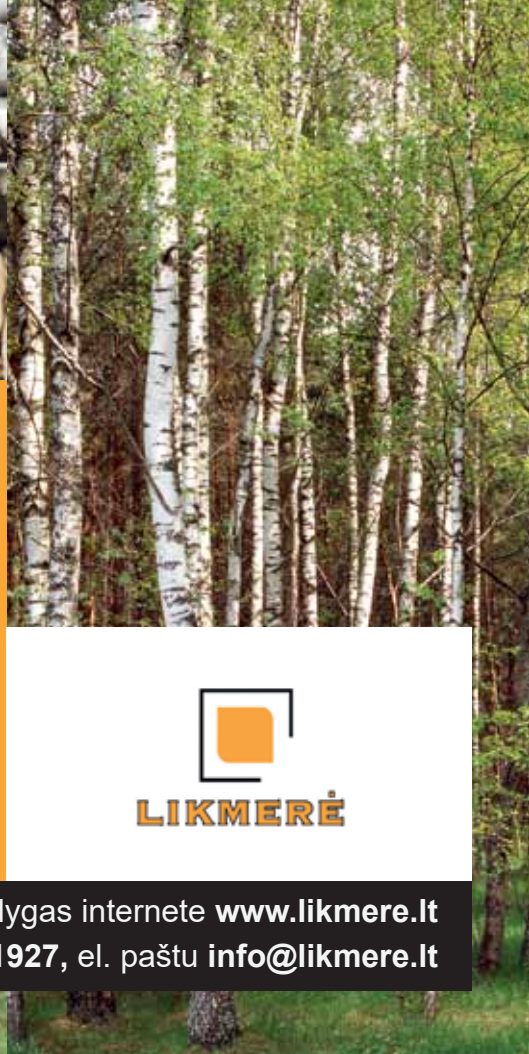
*Lietuvą talžiusi audra miškuose
nuvertė virš 50 tūkst. medžių*

*Paprastojo buko kilmė, genetinė
diferenciacija ir įvairovė Lietuvoje*

*Lietuvos miškotvarkos
istorinės raidos apžvalga*

*Atidaryta VMG grupės
naujoji baldų gamykla*

*Europos miškininkų orientavimosi
sporto čempionatui pasibaigus*

**DIDELIAIS
KIEKIAIS
SUPERKAME
BERŽO RAŠTUS
nuo 16 cm skersmens**

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonais +370 340 60054, +370 687 51927, el. paštu info@likmere.lt

***Viskas dirbantiems ir besiltsintiems miške –
Viskas vienoje vietoje***

- ▶ **IŠKLAUSYSIME**
- ▶ **PAKONSULTUOSIME**
- ▶ **PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ**
- ▶ **OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ**

miskui.lt

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k.,
Vėžaičių sen.,
96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

4 Kronika

Aktualijos

- 6 Lietuvą talžiusi audra miškuose nuvertė virš 50 tūkstančių medžių
- 7 Dalyje miškų dėl medžių kenkėjų pažeidimų paskelbta stichinė nelaimė

Miškininkystė

- 8 R. KEMBRYTĖ-ILČIUKIENĖ, D. DANUSEVIČIUS.

Paprastojai buko kilmė, genetinė diferenciacija ir įvairovė Lietuvoje

- 11 A. BRUKAS, A. RUTKAUSKAS.

Lietuvos miškotvarkos istorinės raidos apžvalga

- 12 A. RUTKAUSKAS.
Giriūniečių viešnagė Kauno Ažuolyne

Miškininkystė

- 14 B. GRIGALIUNAITĖ, D. BUROKIENĖ.
Augalų būklė Romain Gary skvere

Jubiliejus

- 16 Minint garbingą Jubiliejų

Medienos pramonė

- 18 Atidaryta VMG grupės naujoji baldų gamykla Naujojoje Akmenėje

Miško flora ir fauna

- 20 S. PALTANAVIČIUS.
Lietuvos miškų paukščiai. Paprastasis purpelis (*Streptopelia turtur*)
Lietuvos miškų žvėrys. Briedis (*Alces alces*)

Laisvalaikio kūryba

- 22 J. VITKAUSKAITĖ.
Juokiasi verkia žiogo smuikas

Atradimai

- 24 E. JANULEVIČIUTĖ-GUIMERA.
Diena jūroje

Laisvą minutę

- 27 Kryžiažodis

Sportas

- 28 J. PETRAUSKAITĖ.
Europos miškininkų orientavimosi sporto čempionatui pasibaigus

- 30 Išėję negrįžti

Medžioklė

- 32 V. RIBIKAUSKAS.
Raguotasis Don Kichotas

Siūlome užsiprenumeruoti žurnalą „Mūsų girios“ 2024 metams!

- Internetu - www.musu-girios.lt (nuspaudžius skydelį *prenumerata*);
- El. paštu - info@musu-girios.lt, rimondas@musu-girios.lt;
- Telefonu - +370 687 10616; ▪ Visuose Lietuvos pašto skyriuose.

PRENUMERATOS KAINA:

1 mėn. – 5 Eur, metams – 60 Eur; su nuolaida: 1 mėn. – 3,50 Eur, metams – 42 Eur.

LIETUVOS MIŠKININKŲ SAJUNGOS
ŽURNALAS

Leidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058

2023 m. rugpjūtis, Nr. 8 (904)

ISSN 1392-6829

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“

Adresas korespondencijai:

P. d. 604, Vilniaus 16-asis paštas,
Nemenčinės pl. 2, 10001 Vilnius
Mob. tel. +370 687 10616

El. paštas: info@musu-girios.lt
rimondas@musu-girios.lt
rimondas.vasiliaskas@gmail.com

www.musu-girios.lt

@musugirios

Jmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A. s. LT887044060001501044

AB SEB bankas

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliaskas

Mob. tel. 8 687 10616

El. paštas: rimondas@musu-girios.lt,
rimondas.vasiliaskas@gmail.com

Spausdino UAB „Standart Impresa“

S. Dariaus ir S. Girėno g. 39, 02189 Vilnius
www.standart.lt

Tiražas 600 egz.

Kaina 5 Eur

Kaina su nuolaida 3,50 Eur

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine
Editor-in-chief R. Vasiliaskas
PO Box 604, 16th Vilnius Post Office,
LT-10001 Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius ar jų
dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką
redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

KRONIKA

Aplinkos ministro Simono Gentvilo komandoje nuo rugpjūčio 1 d. pradėjo dirbti naujas viceministras KĘSTUTIS ŠETKUS, pastaruoju metu vadovavęs Lietuvos hidrometeorologijos tarnybai bei laikinai ėjęs Lietuvos geologijos tarnybos vadovo pareigas.

Kęstutis Šetkus turi sukaupęs ilgametę vadovavimo patirtį skirtingose įstaigose: nuo 2011 m. iki 2015 m. vadovavo Inovacijų paramos ir technologijų perdavimo skyriui Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūroje, o 2016-aisiais tapo ir pačios agentūros vadovu.

Nuo 2020 m. Kęstutis Šetkus direktoriaus pareigas ėjo Lietuvos hidrometeorologijos tarnyboje, taip pat iki šiol buvo Nepriklausomos patariamiosios tarybos pirmininko pavaduotojas Valstybinėje teritorijų planavimo ir statybos inspekcijoje.

K. Šetkus yra įgijęs sociologijos ir inovacijų ir technologijų perdavimo magistro diplomus, dirbo lektoriumi Vytauto Didžiojo universitete, Vilniaus ir Utenos kolegijose.

K. Šetkus yra Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto Pirmojo turizmo terminų žodyno, išleisto 2010 m., autorių grupės narys, leidinio „Inovacijos moksle ir versle“ (2009 m.) bendraautorius. Aplinkos ministerijoje jis kuruos gamtos apsaugos, miškų, saugomų teritorijų, kraštovaizdžio ir klimato kaitos sritis. Kęstutis Šetkus pakeitė iki šiol pareigas ėjusį viceministrą Daną Augutį.

Rugpjūčio 3 d. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba lankytojams atverė dar vieną naujai sutvarkytą objektą Kauno marių regioniniame parke – Arlaviškių kaime – užlieto Nemuno slėnio lauko ekspoziciją.

Pagal architekto Tomo Žutauto projektą įrengtoje ekspozicijoje pasakojama užlietų kaimų istorija: 1959 m. užtvėnkus Nemuną, jo slėnis virto 6 tūkstančių hektarų dydžio mariomis. Vanduo per 9 mėnesius užliejo buvusį Nemuno slėnį. Iš būsimų marių dugno iškelta daugiau kaip 700 sodybų. Marios pasiglemžė ne tik kaimus, bet ir piliakalnius.

Lankytojai galės pasivaikščioti simboline senąja Nemuno vaga, aplankyti stilizuotus namelius-informacinius standus, įprasminančius 19 kaimų, kurie atsidūrė Kauno marių dugne. Lauko ekspozicijoje bus galima pasidomėti „nuskendusiomis“ Nemuno rėvomis ir piliakalniais, sužinoti čia gyvenusių žmonių papročius, šio krašto legendas. Ši ekspozicija įrengta remiantis senųjų gyventojų prisiminimais.

Rugpjūčio 4 d. Aplinkos ministerija pateikė derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl metinės valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų normos 2024–2028 metams patvirtinimo“ projektą.

Metinę valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų normą 2024–2028 metams apskaičiavo Valstybinė miškų tarnyba, remdamasi aktualiais valstybinės miškų apskaitos duomenimis.

Per paskutiniuosius 5 metus valstybinių miškų plotas šalyje padidėjo 34 tūkst. ha. Į šį skaičių pa-

tenka ir apie 20 tūkst. ha laisvos valstybinės žemės fonde esančių miškų, kurie šiais metais Vyriausybės nutarimu buvo perduoti Valstybinių miškų urėdijai kompleksinei miškų ūkio veiklai vykdyti.

Brandžių medynų plotas valstybiniuose miškuose per praėjusį penkmetį padidėjo 14 tūkst. ha, kas rodo, jog kertama buvo gerokai mažiau nei priauga. Nemažėjantį brandžių miškų kiekį numatoma išlaikyti ir ateityje. Tai leis užtikrinti ir ateinančiam penkmečiui apskaičiuota ir siūloma pagrindinių miško kirtimų leistina apimtis – kirtimų norma.

2024–2028 m. laikotarpiui VMT apskaičiavo vidutinę metinę pagrindinių kirtimų normą – 12166 hektarų pagal plynojo miško kirtimo ekvivalentą ir jame iškertamą iki 3650 tūkst. kietmetrių likvidinės medienos tūrį. Tokie siūlomai kirtimų metinei normai pritarė Miškotvarkos mokslinė-techninė taryba.

2019–2023 m. patvirtinta metinė valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų norma buvo 11850 hektarų plotas, apskaičiuotas pagal plynojo miško kirtimo ekvivalentą ir jame buvo leidžiama iškirsti iki 3620 tūkst. kietmetrių likvidinės medienos.

Metinė valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų norma 2024–2028 m. užtikrins tvarų ir subalansuotą medienos išteklių naudojimą valstybiniuose miškuose laikantis aplinkosaugos reikalavimų, kartu leis išlaikyti nemažėjančias brandžių miškų atsargas ateities reikmėms.

Metinę valstybinių miškų pagrindinių kirtimų normą tvirtina Vyriausybė. Siekiant tolygaus ir planuoto miško naudojimo, ji tvirtinama 5 metų laikotarpiui.

Rugpjūčio 9 d. pristatytas VMT ir AAD specialistų sukurtas interaktyvus žemėlapis miško kenkėjų pažeistiems medynams fiksuoti.

Žemėlapyje galima pasižiūrėti, ar jūsų arba kaimyno miške yra fiksuotas miško kenkėjų židinis, koks jo išplitimas bei kokių veiksmų buvo imtasi.

Norint duomenis matyti tiksliai, žemėlapyje įdiegta galimybė įvesti savo miško valdos ar sklypo unikalų numerį ir matyti, ar kenkėjas pažeidė medynus Jūsų valdoje.

Duomenis į interaktyvų žemėlapi įveda VMT, AAD, VSTT bei VMU specialistai.

Rugpjūčio 14 d. Aplinkos ministras patvirtino taurių elnių ir briedžių sumedžiojimo limitus, kuriais bus vadovaujama 2023-2024 m. medžioklės sezono.

Šiame sezono visoje šalyje leista sumedžioti 4310 briedžių (75 daugiau lyginant su praėjusiu medžioklės sezonu) ir 20602 elnių (2899 daugiau lyginant su praėjusiu medžioklės sezonu). Šių žvėrių sumedžiojimo limitai nustatyti kiekvienoje savivaldybėje.

Rugpjūčio 18 d. Aplinkos ministerija pateikė derinti Specialiųjų apsaugos ir stichinių nelaimių padarinių šalinimo miškuose priemonių pakeitimo projektą. Pakeitimai leistų užtikrinti aiškesnę ir efektyvesnę medienos išvežimo, pažeistų medžių pašalinimo tvarką ištikus stichinei nelaimei ar medžius užpuolus kenkėjams.

Projekte detalizuotos apsaugos ir stichinių nelaimių padarinių šalinimo miškuose priemonės masiškai išplitus medžių pavojingiams kenkėjams ir žievėgraužiams tipografams, numatant pažeistos medienos išvežimo, iškirimo, aviacijos naudojimo priemones.

Rugpjūčio 23 d. Aplinkos ministerijos ir nevyriausybinių organizacijų sambūrio „Girių spiečius“ atstovai susitiko aptarti metinės valstybinių miškų pagrindinių miško kirtimų normos 2024–2028 metams.

Susitikime dalyvavo VMU, VMT vadovai ir Ministrės pirmininkės Ingridos Šimonytės patarėjas aplinkos apsaugos klausimais Dalius Krinickas.

„Džiaugiamės, kad nevyriausybines organizacijos sureagavo į kvietimą apsisiekti nuomonėmis dėl miško kirtimų normos nustatymo artėjančiam penkmečiui. Susitikime ne tik aptarėme miško kirtimų normos temą, bet ir kitus klausimus“, – sakė aplinkos viceministras Kęstutis Šetkus.

Rugpjūčio 31 d. susitarimą dėl kolektyvinės sutarties pasirašė Aplinkos ministerijos, Nacionalinio pareigūnų profesinių sąjungų susivienijimo, Lietuvos miško ir miško pramonės darbuotojų profesinių sąjungų federacijos ir Lietuvos žemės ūkio darbuotojų profesinių sąjungų federacijos vadovai.

Pasirašiusios sutartį pusės išsipareigojo dėti pastangas, kad būtų gerinamos institucijų finansinės galimybės, skatinti darbuotojus už labai gerus darbo rezultatus, sudaryti sąlygas kvalifikacijai kelti. Kartu sutarta prisidėti prie aplinkos apsaugos skaidrumo didinimo, gerinti darbuotojų darbo aplinką bei motyvacinę ir skatinimo sistemą.

Ir ministerija, ir profesinės sąjungos sieks bendros ir vieningos pozicijos dėl papildomų aplinkos apsaugos sistemos finansavimo poreikių, drauge ieškos sutarimo dėl planuo-

jamo biudžeto ir numatomo teikti asignavimų poreikio darbo užmokesčiui.

Ministerija išsipareigojo profesinėms sąjungoms teikti teisės aktų projektus, kurie yra susiję su darbuotojų profesinėmis, ekonominėmis ir socialinėmis sąlygomis bei garantijomis, ir lauks profesinių sąjungų pasiūlymų. Profesinių sąjungų atstovai taip pat dalyvaus Aplinkos ministerijos darbo grupėse, kurios rengia dokumentus dėl darbuotojų darbo, ekonominių, socialinių garantijų.

Sutartyje Aplinkos ministerija ir jai pavaldžios institucijos išsipareigojo, kad darbuotojai nustatytais terminais būtų aprūpinti tarnybinėmis uniformomis ir darbo rūbais, o profesinės sąjungos nariui per metus bus suteikiamos dvi papildomos mokamų kasmetinių atostogų dienos saviugdai.

Norintys paremti Ukrainą, tai padaryti gali šiais būdais:

- Ukrainiečiams padėti finansine parama ir paaukoti norimą sumą interneto puslapyje www.aukok.lt;
- Aukoti bankiniu pavedimu ir pervedti norimą sumą:
Gavėjas: VšĮ Mėlyna ir geltona (www.blue-yellow.lt)
Banko sąskaita: **LT17 7300 0101 4089 4869**, Bankas Swedbank
Mokėjimo paskirtis: PARAMA
- Paaukoti trumpuoju telefono numeriu **1485**, auka – **5 eurai**;
- Galinčius suteikti būstą, ar kitaip savanoriškai prisidėti, užpildyti savanorio anketą interneto puslapyje www.stipruskartu.lt;
- Kaip paremti Ukrainos ginkluotąsias pajėgas pervedant pinigus galima sužinoti KAM tinklapyje ar [facebook](https://www.facebook.com/kam) paskyroje ;
- Prieglobstis Ukrainos gyvūnams – www.lietuvagyvunams.lt.

Lietuvos miškininkų sąjunga kartu su VšĮ „LDK palikuonys“ renka paramą Ukrainos kovotojams už laisvę. Visa surinkta parama pristatoma 100% tiesiogiai savanorių pajėgoms.

Lietuvos miškininkų sąjungos
Paramos Ukrainai koordinatoriūs:
Kęstutis Markevičius
ukraina@miskininkusajunga.lt

PARAMA UKRAINAI

Ми підтримуємо Україну! Тебūnie миškai!

Lietuvą talžiusi audra miškuose nuvertė virš 50 tūkstančių medžių

Šių metų rugpjūčio 6–7 dienomis praūžusi audra vertė bei laužė medžius beveik visoje šalyje, o ypačingai Šiaurės Lietuvoje. Skaiciuojama, jog vėjavartų ir vėjalaužų tvarkymo apimtys siekia apie 30000 m³. Miškininkai operatyviai likviduoja didelio masto audros padarinius ir įspėja, kad pučiant stipriam vėjui lūžta dideli medžiai, krinta jų šakos, todėl ypač pavojinga vaikščioti miškuose, stovėti ar statyti automobilius po aukštais medžiais.

„Lietuvoje rugpjūčio 6–7 dienomis stebėjome stiprią audrą, kuri padarė žalos ne tik gyventojams, miestų ir miestelių infrastruktūrai, bet ir miškams. Atlikę vertinimus matome, kad pažeista net apie 2000 hektarų miškų. Vienur nulaužti ar išversti pavieniai medžiai, kitur visiškai suniokoti keleto hektarų dydžio plotai. Sugadinta daugiau nei 30000 m³ medienos. Ypač nukentėjo Joniško, taip pat Kuršėnų, Trakų, Nemencinės regioniniai padaliniai, – sakė Valstybinių miškų urėdijos generalinis direktorius Valdas Kaubė.

Pasak VMU vadovo, įmonės specialistai intensyviai dirba miškuose, pirmiausiai atlaisvindami medžiais užverstus kelius. Darbus apsunkina tai, kad daugiausia vėjavartų ir vėjalaužų yra sunkiai prieinamos, drėgnesnėse vietose, tačiau visus miško tvarkymo darbus stengiamasi atlikti kuo greičiau, siekiant užkirsti kelią medienos kenkėjų plitimui į sveikus ir nepažeistus medynus.

„Nuolat bendradarbiaujame su savivaldybių atstovais, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento pareigūnais. Greitesniam pažeistų plotų nustatymui miškininkai papildomai pasitelkia dronus, kad operatyviau galėtume pradėti audros padarinių likvidavimo darbus“, – pridūrė VMU vadovas V. Kaubė.

VMU Joniško RP praūžusi audra pridarė didelės žalos miškams. Padalinio specialistams įvertinus situaciją dėl vėjo sukeltų padarinių – vėjavartų ir vėjalaužų, nuvirtusių ir nulūžusių medžių Žagarės ir Skaistgirio girininkijose suskaiciuota apie 190 ha (12000 m³). Iš jų 40 ha (8000 m³) bus tvarkoma plynais sanitariniais kirtimais ir 150 ha (4000 m³) atrankiniais sanitariniais kirtimais.

Stiprus vėjas daugiausia žalos padaro eglynams, kadangi eglių šaknys yra paviršinės, medis verčiamas su šaknimis, mažiau nukentčia pušynai – pušies šaknis yra stipri ir eina giliai po žeme, vėjas medžio išversti nesugeba, todėl pušis dažniausiai lūžta per pusę. Jei didžiulės audros, išvartančios po kelis šimtus tūkstančių kubinių metrų medžių, pasikartodavo maždaug tik kas dešimtį metų, tai, pasak miškininkų, stiprus vėjai jau beveik kasmet pridaro žalos Lietuvos miškams, tačiau jų padariniai miškui yra mažesni.

VMU miškininkams kasmet tenka tvarkyti audrų sukeltus padarinius miškuose. Svarbu greitai likviduoti audros padarinius, kad mediena neprarastų kokybės ir

neatsirastų kenkėjų židinių, kurie gali išplisti ir pažeisti gretimai augančius medynus.

1993 m. sausio 12 d. vėtra išvertė apie 700 tūkst. m³ medienos. Būtent po šių vėjavartų kilo masinė žievėgraužio tipografo invazija.

Uraganas „Ervinas“ 2005 m. sausio 8–9 d. išvertė apie 600 tūkst. kietmetrių medienos (tai sudarė net 12 proc. metinių kirtimo apimčių). Švedijoje uraganas nuniokojo 75 mln. kietmetrių (90 proc. metinių kirtimo apimčių), Latvijoje 7,4 mln. m³ (60 proc. metinių kirtimo apimčių).

2010 m. rugpjūčio 8–9 d. škvalas išlaužė ir išvertė apie 900 tūkst. kietmetrių. Labiausiai nukentėjo pietryčių ir pietų Lietuvos miškų urėdijos (Dubravos, Valkininkų, Prienų, Varėnos, Kauno, Trakų). Siekiant išvengti medienos kokybės praradimo ir užkertant kelią medienos kenkėjų plitimui, labiausiai nukentėjusių nuo audros miškų urėdijų miškuose buvo pasitelkti papildomi medienos ruošos rangovai bei kitų miškų urėdijų pagalba. Padariniai buvo likviduoti per 6 mėnesius.

Po 2019 m. kovo mėnesį praūžusios audros „Laura“ buvo pažeistas 90 futbolo stadionų dydžio miško masyvas. Suskaiciuota daugiau kaip 205 tūkst. m³ išverstų, išlaužytų medynų kiek didesniame nei 2,5 tūkst. ha miško plote. Tai beveik tiek pat, kiek sudaro bendras Kauno ir Šiaulių miestų plotas.

VMU inf.

Dalyje miškų dėl medžių kenkėjų pažeidimų paskelbta stichinė nelaimė

Miško kenkėjų pažeidimai 5 savivaldybėse pasiekė stichinės nelaimės miškuose lygį. Miškininkų teigimu, dėl klimato kaitos medžių kenkėjų pažeidimai fiksuojami dalyje Europos, Lietuvoje ryškus kenkėjų invazijos padidėjimas stebimas nuo 2022 m. pavasario ir nuolat ieškoma veikiančių priemonių susidariusiai problemai spręsti.

Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, Rokiškio (daugiau nei 25 tūkst. m³), Šalčininkų (daugiau nei 43 tūkst. m³), Trakų (daugiau nei 26 tūkst. m³) ir Vilniaus (daugiau nei 35 tūkst. m³) rajonų savivaldybių teritorijose šiais metais dėl žievėgraužio tipografo pažeidimų išdžiūvusių ir džiūstančių medynų tūris sudaro daugiau kaip po 25 tūkst. m³ ir viršija Miškų įstatymo 18 straipsnio 3 dalyje numatytą kriterijų.

Taip pat Ignalinos rajono savivaldybės teritorijoje registruotas masinis spyglius graužiančio kenkėjo paprastojo pušinio pjūklelio išplitimo židinis 1197 ha plote, kuriame vidutiniškai pažeista 85 proc. augančių medžių, o vidutinė pažeisto medžio defoliacija siekia 73 proc., bendras pažeistų medynų tūris yra apie 400 tūkst. m³. Išvardintose savivaldybėse yra pradedamos taikyti aplinkos ministro nustatytos specialiosios apsaugos ir stichinių nelaimių padarinių šalinimo miškuose priemonės.

„Valstybinė miškų tarnyba artimiausiu metu apie stichinę nelaimę praneš minėtose vietovėse miško valdytojams, savininkams ir naudotojams, ir nurodys būtinas vykdyti sanitarinės miško apsaugos priemones, konsultuos specialiąją apsaugos ir stichinių nelaimių padarinių šalinimo priemonių taikymo klausimais“, – situaciją aiškino aplinkos ministras Simonas Gentvilas.

Valstybinių miškų urėdija (VMU), bendradarbiaujant su savivaldybių administracijomis, perspės vietas gyventojus ir įrengs informacinius ženklus apie planuojamas taikyti specialiąsias apsaugos ir stichinių nelaimių padarinių šalinimo valstybiniuose miškuose priemones, organizuos spyglius graužiančių kenkėjų apniktų medynų bei medienos, pagamintos likviduojant stichinių nelaimių padarinius valstybiniuose miškuose, kuriuose kompleksinę miškų ūkio veiklą vykdo VMU, apsaugą

nuo medžių liemenų pavojingų kenkėjų, pagal Valstybinės miškų tarnybos nurodymus vykdys kitus būtinus darbus valstybiniuose miškuose, kad kuo skubiau būtų pašalinti stichinių nelaimių miškuose padariniai.

„Per pastaruosius keletą metų tai yra pirmas kartas, kuomet skelbiama stichinė nelaimė dėl nuo masinio miško kenkėjų plitimo susidariusios situacijos miškuose. Vienas pagrindinių darbų, kovojant su žievėgraužio tipografo plitimu – sanitariniai kirtimai ir kenkėjų užpultos medienos pašalinimas iš miško, medienos žievinimas ar jos apsaugojimas kitomis priemonėmis. Šie darbai vykdomi nuolat, siekiama pirmiausia sutvarkyti naujai pažeistus medžius“, – teigė VMU generalinis direktorius Valdas Kaubrė.

Miško valdytojai, savininkai ir naudotojai privalo apžiūrėti savo miško valdas, esančias minėtose savivaldybėse per 10 kalendorinių dienų nuo šio pranešimo apie miškų stichinę nelaimę paskelbimo, pastebėjus žievėgraužio tipografo (Rokiškio, Šalčininkų, Trakų ir Vilniaus savivaldybėse) ar pušinio pjūklelio (Ignalinos sav.) pažeidimus savo miško valdoje (valdose) per 5 kalendorines dienas apie juos pranešti Valstybinei miškų tarnybai, laiku įgyvendinti sanitarinės miško apsaugos priemones pagal gautus Valstybinės miškų tarnybos nurodymus.

Pagrindinė efektyviausia miško sanitarinės apsaugos priemonė prieš žievėgraužius tipografus – savalaikis šių kenkėjų apgyvendinto medžio nukirtimas ir pagamintos medienos išvežimas iš spygliuočių miško, nužievinimas arba sumalimas į skiedras. Veiksmingai mažinti spyglius graužiančių kenkėjų daromą žalą galima tik medžių lajas apdorojant insekticidais.

Lankymasis stichinių nelaimių pažeistuose miškuose nebus ribojamas, išskyrus vietas, kur vykdomi sanitariniai miško kirtimai ar purškimai. Miško lankytojai galės ir toliau laisvai lankytis, grybauti ir uogauti, tačiau turėtų atkreipti dėmesį į miškuose įrengtus informacinius ir perspėjamuosius ženklus.

VMT inf.

Paprastojo buko kilmė, genetinė diferenciacija ir įvairovė Lietuvoje

Dr. RŪTA KEMBRYTĖ–ILČIUKIENĖ, darbo vadovas prof. dr. DARIUS DANUSEVIČIUS

Straipsnis parengtas mokslo disertacijos, apgintos 2023 metų birželio 15 d. VDU ŽŪA, pagrindu.

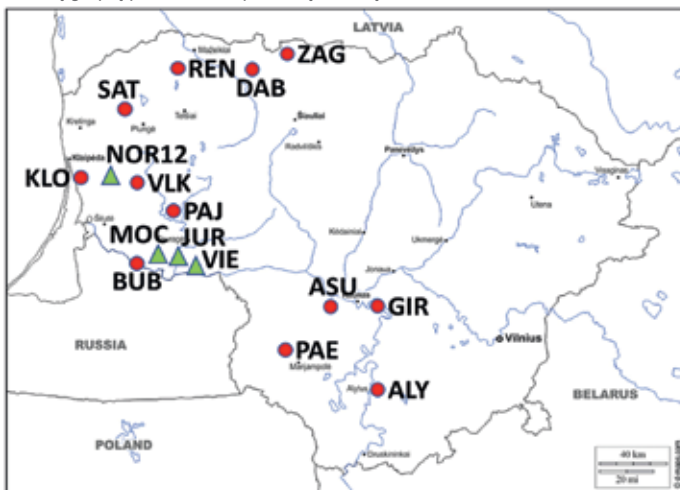
Paprastasis bukas – ekonomiškai ir ekologiškai vertinga lapuočių miško medžių rūšis visoje Europoje, kuri dėl klimato kaitos plinta šiaurinio arealo kryptimi, plečiasi natūralaus buko arealo šiaurinė riba. Dėl vis šiltėjančių žiemų, tikėtinas paprastojo buko natūralaus arealo poslinkis šiaurės link ir plitimas iš introdukuotų buko medynų bei medžių grupių Lietuvoje, ypač pietvakarinėje Lietuvos dalyje, kur vyrauja švelnesnis jūrinis klimatas. Paprastasis bukas yra introdukuota miško medžių rūšis Lietuvoje. Daugiausia paprastojo buko medynų įveista vokiečių miškininkų prieš antrąjį pasaulinį karą Pietvakarių Lietuvos teritorijoje. Tikėtina, jog ateityje būtent paprastasis bukas Lietuvoje užims silpnėjančio paprastojo uosio (N, Š hidrotopo augavietėse) ir paprastosios eglės medynų ekologines nišas. Introdukuoti paprastojo buko medynai Lietuvoje iki šiol nebuvo genetiškai ištirti, tad tam, kad užtikrinti paprastojo buko sėkmingą tolimesnę plėtrą Lietuvoje, buvo būtina ištirti paprastojo buko medynų bei medžių grupių genetinę kilmę, genetinę įvairovę ir adaptyvumą Lietuvoje. Tokiai introdukuotai medžio rūšiai kaip paprastasis bukas, genetinės kilmės ištyrimas būtinas, kad užtikrinti palikuonių adaptyvumą. Jeigu būtume naudoję introdukuotus paprastojo buko medynus kaip sėklų šaltinius, t. y. vykdę paprastojo buko plėtrą neištyrus jų genetinės kilmės, ateityje grėstų rizika Lietuvoje turėti netvarius bukynus dėl per silpno prisitaikymo. Analogiškai, neištyrus genetinės įvairovės kiltų didelė grėsmė netvarių bukynų įveisimui dėl didesnės pažeidimų gausos (žemas adaptabilumas), silpno medžių gyvybingumo, inbrydingo depresijos (žema genetinė įvairovė) ir prastos ekonominės medynų vertės.

Tyrimų metu nustatyta Lietuvos paprastojo buko medynų bei medžių grupių parkuose genetinė kilmė. Įvertinta Lietuvos paprastojo buko populiacijų genetinė įvairovė ir palyginta su natūralaus arealo populiacijomis Lenkijoje, Vokietijoje, Švedijoje. Ištirtos sąsajos tarp paprastojo buko medžių kamieno kokybės, fenologijos ir genetinės įvairovės rodiklių paprastojo buko medynuose Lietuvoje. Ištirta erdvinė genetinė struktūra ir giminingų medžių išsidėstymo dėsninčiai introdukuotuose paprastojo buko medynuose Lietuvoje. Remiantis tyrimų rezultatais, parengtos paprastojo buko plėtros rekomendacijos Lietuvoje.

Tyrimų objektai

Lietuvoje paprastojo buko medžiaga genetiškai tyrimams lauko tyrimų metu surinkta iš visų Lietuvoje augančių paprastojo buko medynų (Jūrava, Viešvilė, Mociškiai, Norkaičiai), reprezentatyviausių medžių grupių parkuose (Bubliškės, Kliošiai, Žagarė, Girionys, VDU ŽŪA arboretumas) bei pavienių bukų Dabikinės, Paežerių, Pajūrio, Ranavo, Šateikių, Vilkyskių parkuose ir Alytaus bukų alėjoje (1 pav.). Iš viso pagal DNR žymenis Lietuvoje buvo genotipuoti 360 medžiai ir susie-

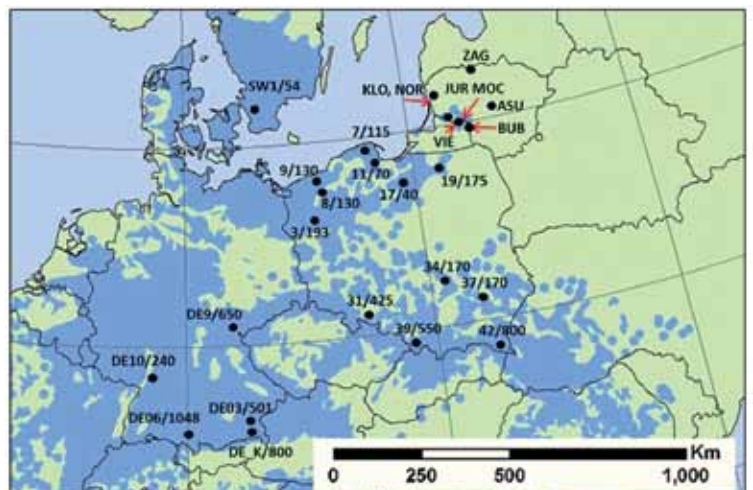
1 pav. Lietuvoje augančių paprastojo buko medynų, reprezentatyviausių medžių grupių parkuose bei pavienių medžių vietos

ti su referencine kolegų duomenų baze iš Vokietijos, Lenkijos, Švedijos (2 pav.). Natūralios kilmės paprastojo buko populiacijos buvo pasirinktos taip, kad reprezentuotų pagrindines paprastojo buko populiacijų genetines grupes Europoje (grupės suskirstytos pagal adaptacinius požymius susijusius DNR tyrimus pagal Ulaszewski 2018), iš kurių tikėtina galėjo būti rinktos sėklos Lietuvos paprastojo buko medynų introdukcijai pagal tokius regionus: Pietryčių Vokietija (Bavarijos Alpės), Pietvakarių Vokietija (Švarcvaldo regionas), Šiaurės Lenkija (buvusi vakarų Prūsija), Šiaurės

2 pav. Paprastojo buko populiacijų kilmės vietos.

Šalia jų duoti kodai ir po pasivirojo brūkšnelio kilmės vietos aukštis virš jūros lygio

Jaunoji mokslininkė RŪTA KEMBRYTĖ-ILČIUKIENĖ 2023 metais Vytauto Didžiojo universitete apgynė žemės ūkio mokslų srities, miškotyros krypties mokslo daktaro disertaciją „Paprastojo buko kilmė, genetinė diferenciacija ir įvairovė Lietuvoje.“ Disertacijos mokslinis vadovas – prof. dr. Darius Danusevičius.

Rūta Kembrytė-Ilčiukienė gimė ir augo Plungėje. Plungėje baigė „Ryto“ pagrindinę mokyklą bei „Saulės“ gimnaziją. Mokyklos laikais aktyviai domėjosi gamta, mokslu, dalyvavo rajoninėse moksleivių biologijos, istorijos ir geografijos olimpiadose, užimdavo prizines vietas. R. Kembrytė-Ilčiukienė 2015 m. įgijo miškininkystės bakalauro laipsnį Aleksandro Stulginskio universitete, 2017 m. ten pat – miškininkystės magistro laipsnį. Stažavosi Bavarijos miškų genetikos tarnyboje (*Bavarian Office for Forests Genetics (AWG)*). Bakalauro ir magistro studijų metu tyrė vėsių temperatūrų poreikį paprastosios pušies sėjinukų gilios ramybės būsenos praradimui žiemos metu bei skirtingų paprastosios pušies populiacijų sėjinukų ramybės būsenos sąsajas su šalčio pažeidimais šalčio sezono metu.

Aktyviai dalyvavo Lietuvos ornitologų draugijos veiklose. Ypač daug dirbo paukščių fenologijos srityje, bei kelerius metus buvo Lietuvos paukščių fenologinių stebėjimų rinkimo koordinatore. Rūta susistemino per 30000 Lietuvos paukščių fenologijos 2003–2020 m. laikotarpio stebėjimų ir yra viena iš paukščių informacinės sistemos-duomenų bazės ornitologija.lt kūrėjų.

Šiuo metu Rūta dirba VDU ŽŪA Miško mokslų katedroje lektore bei jaunesniąja mokslo darbuotoja – vykdo miško medžių bei gyvūnų (pilkųjų vilkų) genetinius tyrimus. Nuo 2016 metų dirbo 8 moksliniuose projektuose (vienas iš jų tarptautinis) – vykde paprastosios pušies, paprastosios eglės, paprastojo buko, mažalapės liepos, juodalksnio, paprastojo klevo, paprastojo ąžuolo, karpotojo beržo DNR tyrimus. Rūta taip pat atlieka Lietuvoje sumedžiotų pilkųjų vilkų DNR tyrimus. Per tiriamojo darbo metus publikavo 4 mokslinius straipsnius referuojamoje duomenų bazėje „*Web of Science*“.

Lauko tyrimų metu

Laisvalaikį skiria šeimai, gamtinės aplinkos stebėjimui ir pažinimui, ypač ornitologijai ir botanikai, kelionėms, Lietuvos istorijos tyrinėjimui, etnokultūrai.

Lenkija (buvusi rytų Prūsija), Pietinė Švedija, Pietryčių Lenkija (Karpatai kalnų priekalnės), Pietvakarių Lenkija. Tam, kad susieti Lietuvos buko genetinius duomenis su referencine duomenų baze, atliktas „žiedinis testas (*ring test ang.*)“. Iš viso genetiniams tyrimams naudoti 1260 buko medžių genetiniai duomenys iš Lietuvos, Lenkijos, Vokietijos ir Švedijos. Tyrimui Lietuvoje buvo atrinkti brandūs paprastojo buko medžiai brandaus amžiaus medynuose bei medžių grupės parkuose. Medžiai medynuose buvo atrinkti ne arčiau kaip 20 m vienas nuo kito. Atrinkus medį buvo paimtas medienos mėginys DNR tyrimui ir išmatuotas medžio skersmuo bei nustatyti stiebo kokybės rodikliai pagal morfotipavimo metodiką. Buvo nustatytos medžio GPS koordinatės. Lietuvos medynuose paimta po 50 medžių iš medyno, o medžių grupėse miško parkuose paimti 25 medžiai arba visi grupėje esantys medžiai. Vokietijos, Lenkijos ir Švedijos medynuose kolegų atrinkta ir genotipuota po 50 medžių iš medyno.

DNR tyrimo metodai

Viešvilės, Mociškių, Jūravos ir Norkaičių paprastojo buko medynuose medžiai morfotipo, fenologijos ir genotipo sąsajos tyrimui buvo pasirenkami įvertinant jų fenologines formas. Atrenkant buvo siekiama išlaikyti panašų ankstyvos ir vėlyvos fenologinių formų medžių skaičių. Medžiai atrinkti apie 20 m atstumu vienas nuo kito, apeinant visą medyno plotą, kad atrinkti medžius įvairiose medyno dalyse. Kiekvienam atrinktam medžiui buvo išmatuotas aukštis, skersmuo 1,3 m aukštyje, kamieno aukštis iki pirmo kamieno daugiakamieniškumo defekto ir įvertinta fenologinė stadija rudenį bei pavasarį. Fenologijos vertinimas atliktas, kai stebima didžiausia fenologinė variacija. Medžio morfotipas (kamieno kokybė) buvo įvertinta, paskaičiuojant kamieno vienakamieniškumo (kokybės) indeksą.

DNR tyrimas atliktas VDU ŽŪA miško genetikos laboratorijoje. DNR išskirta (3 pav.) iš paprastojo buko medienos drožlių, surinktų elektriniu grąžtu įgrežiant 1 cm į medžio kamieną (žievės storis 0,5 cm) taikant modifikuotą ATMAB DNR išskyrimo metodą (*Dumolin et al., 1995*). Mikrosatelitinių DNR fragmentų pagausinimui ir vizualizacijai buvo naudoti 15 polimorfinių branduolio mikrosatelitų lokusų. Kilmei nustatyti ir genetinei įvairovei įvertinti naudota 10 polimorfinių branduolio mikrosatelitų lokusų, erdvinei genetinei struktūrai bei sąsajoms su fenologija ir morfotipu naudota 15 polimorfinių branduolio mikrosatelitų lokusų.

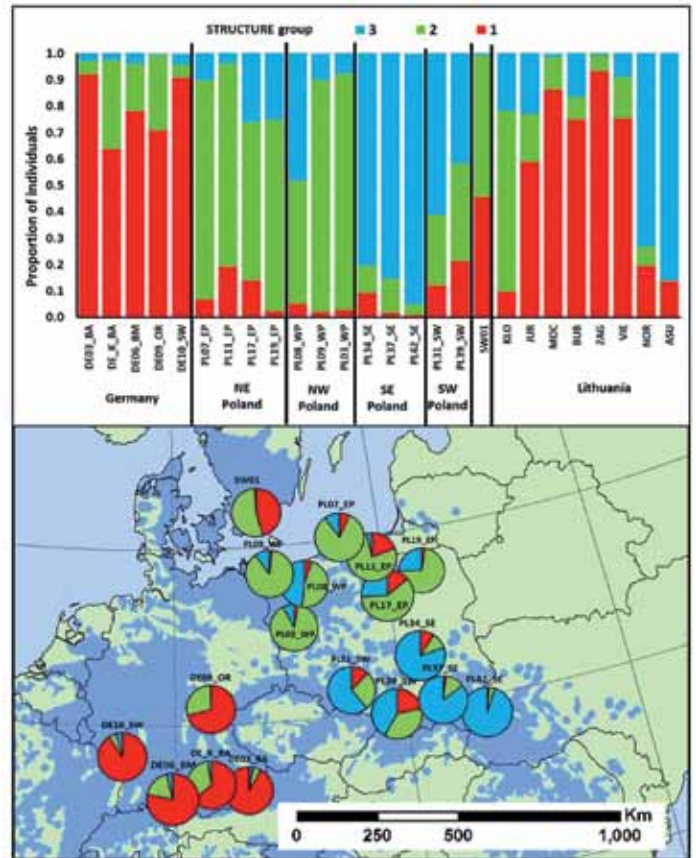
3 pav. Straipsnio autorė R. Kembrytė-Ilčiukienė skiria paprastojo buko DNR

Lietuvos paprastojo buko medynų ir medžių grupių kilmė pagal DNR žymenis

Lietuvos paprastojo buko medynų kilmė nustatyta trejais skirtingais branduolio DNR mikrosatelitų alelių dažnio panašumo palyginimo statistiniais metodais: (a) principinių koordinacijų analizė (PCoA) pagal kodominantinius mikrosatelitų genetinius atstumus tarp populiacijų, kurie atsižvelgia į alelių dydžio skirtumus pagal pakopinį mikrosatelitų mutacijos modelį; (b) UPGMA klasterinė analizė pagal Nei (1983) genetinius atstumus tarp populiacijų priimant IAM mikrosatelitų mutacijos modelį ir (c) Bajeso klasterinė analizė, atlikta individualaus medžio lygmenyje. Visi trys naudoti statistinės analizės metodai: Bajeso klasterinė, UPGMA klasterinė ir PCoA viena kitą pagrindė kilmės rezultatus ir nebuvo rasta neatitikčių tarp analizių rezultatų. STRUCTURE klasterinė analizė tiksliausiai parodė Lietuvos paprastojo buko populiacijų panašumą su jų galimų kilmės vietų natūraliomis populiacijomis (4 pav.). Kliošių (KLO) populiacijoje dominavo (per 60 proc.) Rytų Prūsijos genetinę grupę, antra pagal dažnį – pietų Lenkijos grupė siekė apie 30 proc. Todėl galima patvirtinti Kliošių populiacijos kilmę iš Rytų Prūsijos bukynų. Kliošių buakai – vienintelė šiame tyrime Šiaurės Lenkijos (buvusi Rytų Prūsija) regionui priskirta populiacija. Viešvilės (VIE), Jūravos (JUR), Mociškių (MOC), Būbliškės (BUB) ir Žagarės (ZAG) populiacijose dominavo Pietų Vokietijos genetinę grupę (nuo 60 proc. Jūravoje iki 90 proc. Mociškiuose ir Žagarėje). Viešvilės, Jūravos, Mociškių, Būbliškės ir Žagarės populiacijos kilusios iš pietų Vokietijos. Jūravos ir Viešvilės populiacijose apie 10 proc. medžių buvo priskirti Rytų Prūsijos klasteriui. Norkaičiai (NOR) ir VDU ŽŪA arboretumo (ASU) populiacijose daugiau nei 80 proc. medžių priskirti Lenkijos pietryčių Karpatų priekalnių genetiniam klasteriui, kas patvirtina jų kilmę iš šio regiono. Senųjų dvaro parkų bukų grupės Būbliškėse (vakarų Lietuva) ir Žagarėje (šiaurės Lietuva) genetiškai priskirtos Pietų Vokietijos populiacijoms. Būbliškės buakai istoriniais duomenimis yra seniausi introdukuoti buakai Lietuvoje, o storiausio buko apimtis siekia 132 cm. Šio tyrimo rezultatai parodė, kad Žagarės parko buakai yra genetiškai sietini su pietvakarių Vokietijos populiacija Švarcvarldo regione, o Būbliškės parko buakai yra genetiškai priskirti Rytų Bavarijos populiacijai. Toks rezultatas galėjo gautis dėl skirtingų dvaro savininkų ir didelio atstumo šalies viduje tarp Žagarės ir Būbliškių dvarų parkų. XIX ir XX amžiaus pirmoje pusėje Švarcvarldo regionas Vokietijoje buvo garsus miško medžių sėklų prekyba.

Atlikta Bajeso klasterinė analizė įtraukiant Lietuvos pavienius buko medžius (5 pav.) Dabikinės (DAB), Girionių (GIR), Paežerių (PAE), Pajūrio (PAJ), Renavo (REN), Šateikių (SAT), Vilkyškių (VLK) parkuose bei Alytaus (ALY) medelyno bukų grupę. Visus pavienius medžius bei *purpurea* buko formas Bajeso grupavimo algoritmas priskyrė 4 genetiniam klasteriui (geltona spalva) ir pavieniai medžiai genetiškai išsiskyrė į atskirą klasterį. Pavieniai medžiai nebuvo genetiškai panašūs nei į turėtas referencines natūralaus arealo Vokietijos ir Lenkijos populiacijas nei į Lietuvos paprastojo buko populiacijas. Tad galima teigti, jog pavieniai medžiai augantys senuose dvarų parkuose yra genetiškai sietini su atskiru šaltiniu, nepatekusių į šio tyrimo referencinius arealo duomenis. Tokių medžių kilmės šaltinis tikėtina yra Europos botanikos sodai, Europos parkai (ypač *purpurea* buko formų medžių, kurie dauginami vegetatyviniu būdu siekiant išlaikyti *purpurea* formą) arba populiacijos,

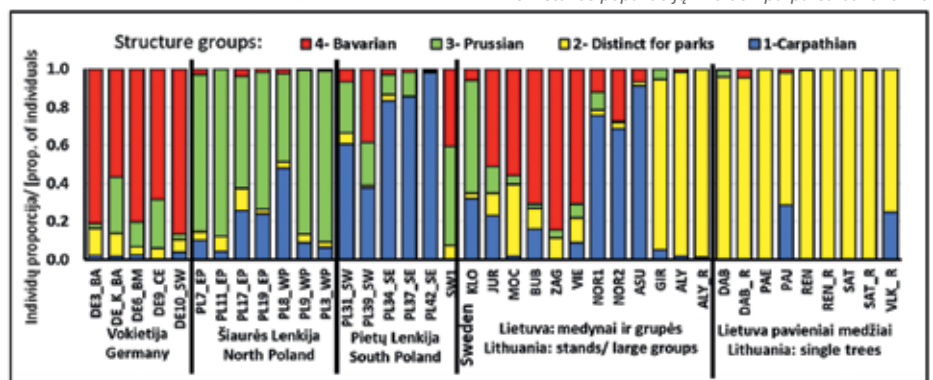
4 pav. Lietuvos paprastojo buko kilmė. STRUCTURE klasterinės analizės rezultatai. Viršutinėje diagramoje – populiacijos priskyrimo proporcija kiekvienai iš trijų grupių (įskaitant ir LT populiacijas) ir apačioje žemėlapis, kur skrituliniai grafikai žymi populiacijos vietą. Kilmės rajonas nurodytas viršutinio grafiko X ašyje.

kurios nepateko į šio tyrimo referencinius duomenis. Taip pat tikėtina, jog medžių grupėse, kuriose yra *purpurea* formos medžių, yra tikimybė *purpurea x žalialapė* hibridams atsirasti, pvz. Girionių parko bukų grupė (GIR). Dėl tokių hibridų buvimo, analizės gali populiacijas priskirti atskiram genetiniam klasteriui nepanašiam į kitus. Tikėtina, jog hibridizacija padidina stebimą heterozigotiškumą ir sumažina inbrydingo laipsnį.

Apibendrinat paprastojo buko genetinės kilmės tyrimą Lietuvoje galima teigti, jog dauguma į Lietuvą introdukuotų paprastojo buko medynų yra genetiškai kilę iš paprastojo buko populiacijų Bavarijos Alpėse ir Karpatų kalnuose. Taip pat yra paprastojo buko medžių grupių genetiškai sietinų su buvusios Rytų Prūsijos regionu, tačiau daugiausia tokie buakai auga senuose dvarų parkuose.

(Tęsinys – kitame numeryje)

5 pav. Lietuvos paprastojo buko pavienių medžių parkuose kilmė pagal Bajeso klasterinės analizę. Prie Lietuvos populiacijų R raidė – *purpurea* buko forma

Lietuvos miškotvarkos istorinės raidos apžvalga

Reguliari Lietuvos miškų miškotvarka pradėta 2022 metais. Apie Lietuvos miškotvarkos raidą paskelbta nemažai publikacijų. Vienas iš išsamesnių leidinių yra „Lietuvos miškotvarka ir jos raida,“ išleistas 2002 metais švenčiant miškotvarkos 80-metį.

Knygoje pateikiami duomenys apie Lietuvos miškotvarką nuo šešioliktojo amžiaus vidurio, detaliau išanalizuojant miškotvarkos veiklą nuo 1922 metų. Leidinyje taip pat pateikti žymiausi ir aktyviausi miškotvarkos moksliniai tyrimai vykde, miškotvarkos darbuotojus rengę bei dirbę praktinį miškotvarkos darbą, specialistai (43 asmenys, iš jų 22 su moksliniais laipsniais). Miškotvarkos specialistų dalyvavimas tarptautiniuose projektuose, bendradarbiavimas su užsienio partneriais. Literatūros šaltiniuose 125 pavadinimai.

Po leidinio paskelbimo praėjo 20 metų. Miškotvarkos veteranai ALGIRDAS BRUKAS ir ALGIRDAS RUTKAUSKAS parengė miškotvarkos istorinės raidos apžvalgą, remdamiesi 2002 metų leidinio informacija bei A.Kuliešio ir A.Kasperavičiaus straipsnyje „Reguliariai Lietuvos miškotvarkai – 100 metų“ (Mūsų girios, 2022, Nr.11) skelbta medžiaga, taip pratęsiant miškotvarkos pokyčių raidą iki 2022 m. Autoriai dėkingi prof. Andriui Kuliešiui už kritines pastabas ir vertingus pasiūlymus.

Datos, laikotarpiai	Trumpas apibūdinimas
Miškotvarkos atsiradimo ir ankstyvosios raidos fragmentai etnografinės Lietuvos žemėse	
XVI a. antroji pusė	Pirmasis LDK karališkųjų girių tekstinis aprašymas be žemėlapių atliktas 1569 m. Jį Žygimanto Augusto pavedimu 1569 m. atliko Grigalius Valavičius. Darbas išleistas Vilniuje 1867 m. <i>Волович Г. Б., Ревизия пуццъ и переходов зверинных в бывшем Великом княжестве Литовском..., Вилна, 1867.</i> Seniausias išlikęs miškų žemėlapis – apimantis dabartinės Lietuvos Karšuvos girios dalį, sudarytas Kasparo Henenbergerio ir kitų specialistų 1575 m. Prūsijos žemėlapiu pagrindu. Miško valdos ribos iš dalies atžymėtos supiltais kapčiais (R. Deltuvos, Miško ūkis ir medžioklė Mažojoje Lietuvoje, 2019 m.).
1637–1641	LDK karališkųjų girių sutvarkymas (karališkojo miško ūkio administracinių vienetų – girininkijų ribų, plotų nustatymas, miško tarnybų suformavimas, jų funkcijų bei miškų naudojimo tvarkos nustatymas ir kt.) atliktas pagal Vladislavo Vazos pavedimą. Darbas išleistas Vilniuje 1871 m. pavadinimu: <i>Ординация королевских пуццъ в лесничествах бывшего Великого княжества Литовского, составленная по инструкции короля Владислава IV-го ... в 1641 г.</i>
1775–1816	Pirmieji sistemingo pobūdžio miškotvarkos darbai pagal prūsiškuosius teisės aktus atlikti Kuršių nerijoje ir Klaipėdos krašto valstybinuose miškuose. 1790 m. sudarytas Kliošių vyr. girininkijos miškų tvarkymo planas (R. Deltuvos, Miško ūkis ir medžioklė Mažojoje Lietuvoje, 2019 m.) – gali būti traktuojamas, kaip pirmasis miškotvarkos projekto, sudaryto etnografinės Lietuvos žemėse, pavyzdys. Jis apėmė tuometinius miško naudojimo ir atkūrimo klausimus bei kartografinę medžiagą.
1816–1820	Miškų valdų inventorizacija pagal plotą ir tuo pagrindu kirtimų apimčių apskaičiavimas valstybinams Sūduvos miškams pagal lenkiškas miškotvarkos taisykles (Pirmąsias laikinas taisykles paruošė Liudvikas Pliateris ir Julius Brinkenas).
1847–1850	Pirmieji miškotvarkos darbai carinei imperijai priklausiusiose Vilniaus ir Kauno gubernijų Eigulių, Klebonišio, Karmėlavos, Rumšiškių, Valkininkų, Rūdninkų, Šimonių giriose, atlikti pagal prof. F. K. Arnoldo miškotvarkos taisykles, sudarytas 1845 m.
1847–1914	Pasirinktinai tvarkyti valstybiniai miškai, atsižvelgiant į jų galimo naudojimo intensyvumą. Atskiri masyvai tvarkyti net keletą kartų, bet apie 17 proc. valstybinių miškų liko visai netvarkyti. Miškotvarkos instrukcijos ne kartą keitėsi, bet išliko F. K. Arnoldo pagrindiniai principai. 1900–1914 m. esminius pokyčius įvedė prof. M. Orlovo miškotvarkos instrukcija, kurios modifikuotos nuostatos panaudotos ir tarpukaryje tvarkant Lietuvos miškus.

(Tęsinys – kitame numeryje)

Giriūniečių viešnage Kauno Ažuolyne

Miškininkų senjorų klubo „Giriūnai“ nariai birželio 16 d. lankėsi po rekonstrukcijos at-

naujintame Kauno ažuolyne. Su atliktais rekonstrukcijos darbais supažindino oficialūs ekspertai dr. Kęstutis Armolaitis ir Lietuvos

dendrologų draugijos pirmininkas Arvydas Rutkauskas. Rekonstrukcijos projektas vyko pagal 2019 m. parengtą ir aplinkos ministro Kęstučio Mažeikos patvirtiną gamtotvarkos planą. Viešuosius rangos darbus atliko bendrovė „Kauno keliai“, vadovaujantis „Kauno planas“ numatytais parko tvarkymo ir apsaugos priemonėmis.

Giriūniečiai išsakė savo nuomonę, įvertino rekonstrukcijos projekto teiginius, nukrypimus ar pakeitimus. Pirmiausia, pagerėjo estetinis ažuolino vaizdas, pašalinti nereikalingi krūmai, atsivėrė erdvės, įrengtos poilsio ir laisvalaikio zonos, atnaujinta takų danga, rekreaciniai objektai ir infrastruktūra. Atsižvelgiant į šių dienų realijas, ažuolynas vis labiau pritaikomas socialinėms reikmėms. Tai teigiamas administracijos darbo įvertinimas.

Tačiau giriūniečiai turėjo miškininkystės pobūdžio pastabų, ypač dėl miško rūšinės sudėties reguliavimo, nes projekte mažai skirta dėmesio kaip išsaugoti, atkurti ažuolyną. Ažuolyne per daug kitų medžių

Su atliktais rekonstrukcijos darbais supažindino oficialūs ekspertai dr. Kęstutis Armolaitis ir Arvydas Rutkauskas

rūšių – klevų, liepų, beržų, skroblų, yra ir svetimžemių, netgi invazinių rūšių (uosialapis klevas, baltažiedė robinija).

Kauno miesto savivaldybės valdomiems miškams parengtas miškotvarkos projektas 2023–2033 m. (UAB „Miškotvarkos sprendimai“, projekto vadovas A. Kuliešis). 67 ha plote išskirti 73 miško sklypai. Rūšinėje sudėtyje ąžuolai vyrauja tik 63 proc. plote. Liepos užima 25 proc., klevai 6,6 proc. Dalyje ąžuolų sklypų vyrauja raudonasis ąžuolas. Liepos įsivyravo sodinant kartu su ąžuolais. Pastarieji atsidūrė antrame arde, dalis nunyko. Senų ąžuolų būklė blogėja, o juos pakeisiantys jaunuolynai jau vėluoja (tėra tik keli sklypai iki 40 metų).

Labai trūksta atvirų plotų, reikia išnaudoti bet kokias nedideles aikšteles. Svarbiausia nepažeisti ekologinių sąlygų ąžuolams gyvuoti ir išlaikyti ąžuolų tankumą, o žuvusiųjų vietose sodinti paaugintus (1,5–2 m aukščio) po 3–5 ąžuoliukus, kad ir tankiau, riboti menkaverčių medžių plitimą.

Parengtame miškotvarkos projekte pateiktos miško ūkinės priemonės išsaugant visą ąžuolyno ekosistemos įvairovę. Kraštovaizdžio formavimo kirtimų paskirtis trako valymas, šienavimas ne tik prie kelių, bet ir visame plote arba paliekant aplinką artimą natūraliai, dalyje erdvių formavimas, dekoratyvumo didinimas. Tankesniuose sklypuose numatyti einamieji kirtimai.

Liepynuose tikslingi specialūs kirtimai, siekiant praretinti, atverti langus, kur galima būtų sodinti ąžuolus. Tačiau liepas pakeisti ąžuolais pavyks tik ateityje, tuo labiau, kad visuomenė jautriai reaguoja į bet kokių medžių kirtimą.

Numatytos priemonės ir biologinės įvairovės išsaugojimui – sanitariniai kirtimai gerinant medžių atsparumą ir sveikatingumą.

Ąžuolyne auga apie 770 ąžuolų, bet unikaliausia šio parko vertybė yra 100–300 metų ąžuolai. Tokie medžiai svarbūs ne tik dėl savo istorinės ir estetinės reikšmės, bet ir kaip gamtinės retų rūšių buveinės. Juose apsigyvenęs vienas iš retųjų vabalų – niūriaspalvis auksavabalis. Dėl to Kauno ąžuolynas tapo šios rūšies vabalų apsaugai svarbia Natura 2000 teritorija. Kaip pažymi Kęstutis Armolaitis, ąžuolų būklė blogėja sudarant geresnes sąlygas auksavabaliui veistis. Nudžiūvusias šakas reikia nupjauti kol puvinys neįsimeta į kamieną.

O tas vabalas ne toks ir retas, Lietuvoje jo buveinių jau identifiukuota daugelyje kitų vietų.

Miškininkai Kauno ąžuolyno likimu rūpinosi nuo seno, ypač kai buvo įsteigtas Miškų institutas (1950 m.). Apie ąžuolyno išsaugojimą byloja publikacijos spaudoje. Miškų instituto direktorius M. Lukinas 1968 m. rašė: „Ir ąžuolas gali pravirkti“. Tais pačiais metais architektas V. Žiemkalnis parašė straipsnį „Kauno ąžuolyno atgimimas ar šermenys“, o Kauno miesto landšafto architektas S. Kalinka – „Ąžuolynas turi atgimti“ ir kt. Rašiniuose buvo akcentuojama naujų statybų, komunikacijų ir kitų įrenginių medžiams daroma žala bei siūloma šiuos darbus riboti bei stabdyti.

Miškų instituto mokslininkų komisija (S. Karazija, S. Tuminauskas, A. Gradeckas), 1978 m. patikrinę ąžuolyno būklę, konstatavo, kad nors ir atliekamos kai kurios ąžuolyno priežiūros priemonės, kaip dreivių užcementavimas, sausų šakų šalinimas, medžių tręšimas, žuvusių vietoje jaunų medelių sodinimas, tačiau jos nepakankamos. Rekomenduota sumažinti statinių ir įrenginių kiekį, kurie daromi ąžuolyno sąskaita, išlaikyti normalų ąžuolų tankumą bei užtikrinti tinkamą žuvusių ąžuolų atkūrimą.

Miškų instituto specialistai 1982 m., patikrinę fitosanitarinę ąžuolyno būklę, nustatė, kad ąžuolus labiausiai pažeidžia grybinės

Diskusijos netilo visos išvykos metu

ligos. ąžuolai ypač neigiamai reaguoja į šaknų užpylimą žemėmis, kai greta jų atliekami žemės kasinėjimai. Siūlyta, taikyti apsaugos priemones nuo ligų ir šaknų pakenkimų.

VDU mokslininkų grupės, vadovaujamos prof. Dariaus Danusevičiaus, atlikti paprastojo ąžuolo populiacijų genetiniai tyrimai atskleidė 5 pagrindines paprastojo ąžuolo evoliucines linijas Lietuvoje. Šių evoliucinių linijų poledynmetinės migracijos maršrutai yra gana įvairūs: iš vakarų ir rytų Italijos, Vokietijos ir Balkanų.

Tolesni mokslininkų tyrimai atskleidė išskirtines šių linijų morfotipines ir genotipines savybes. Genetiniai tyrimai atlikti ir Kauno ąžuolyne, kuris yra vienas iš nedaugelio autochtoninio ąžuolyno genofondo palikuonių.

Pagal motininio paveldėjimo chloroplasto DNR žymenis nustatyta, kad Kauno ąžuolyno populiaciją lygiomis dalimis sudaro Balkanų ir vokiškosios evoliucinių linijų palikuonys. Būtent vokiškosios evoliucinės linijos ąžuolai pasižymi itin geromis ūkinėmis savybėmis.

Gaila, bet būtent dėl šių savybių vokiškosios evoliucinės linijos ąžuolų Lietuvoje yra likę mažiausiai... Taigi, Kauno ąžuolynas yra puikus Lietuvos autochtoninio ąžuolyno genofondo muziejus, kurį būtina atkurti tik jo paties sėklomis.

Matomų vietų aikštelėse vertėtų pasodinti žymesnių ąžuolų palikuonis, kaip Stelmužės, M. Daukšos, Adomavo, Šaravų, o taip pat Jūravos, aukščiausio Lietuvos ąžuolo palikuonis.

Parengė dr. Algirdas RUTKAUSKAS

Augalų būklė Romain Gary skvere

Dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ, dr. DAIVA BUROKIENĖ

Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto Augalų patologijos laboratorija

Mindaugo ir Jono Basanavičiaus gatvių sankryžoje 2007 metais Vilniuje, didelių medžių fone, atidengta berniuko skulptūrėlė. Tai prancūzų rašytojas Romanas Kacevas (pseudonimas *Romain Gary*) gimęs 1914 m. Vilniuje. Čia jis praleido savo vaikystę, mokėsi kalbų, dainavimo. Vėliau su motina Romanas persikėlė į Varšuvą, paskui į Prancūziją, kur studijavo teisę, bet visą savo gyvenimą paskyrė literatūrinei veiklai. Sukūrė per 30 literatūros kūrinių. Kai kuriose knygose jis pasakoja apie Vilniuje praleistą vaikystę iki 1923 m., apie susizavėjimą mergaite. Norėdamas atkreipti jos dėmesį į jį, būsimasis rašytojas pjaustė ir valgė guminių batų. Dabar batą (kaliošą) praeiviai puikiai mato devynerių metų berniuko skulptūrėlėje.

Prancūzų ambasados lėšomis 1999 metais buvusios Didžiosios Pohuliankos g. Nr. 16 (dabar J. Basanavičiaus g. Nr. 18) atidengta memorialinė lenta, informuojanti, kad 1917–1923 m. šiame name gyveno ir vėliau jį aprašė savo romane „Aušros pažadas“ prancūzų rašytojas ir diplomatas Romain Gary. Mirė Paryžiuje 1980 m. Memorialinė lenta, skulptūra, nedidelis paaukštintas skveras – tai visas kompleksas vertybių, skirtų Romain Gary.

Šiuo metu šiame skvere auga paprastas klevas (*Acer platanoides*), kaukazinė slyva (*Prunus cerasifera*), keturi paprastieji kaštonai (*Aesculus hippocastanum*), du amerikiniai uosiai (*Fraxinus americana*), kukmedžio (*Taxus*), tujos (*Thuja*), veigelės (*Weigela*) krūmai. Visi augalai

auga ypatingomis sąlygomis, nes visas paaukštinto skvero plotelis yra išklotas plytelėmis, o po jomis žemė. Skvere išdėstyti stalai su kėdėmis, veikia vasaros vakarinė kavinė.

Augalų šaknų sistemai tenka didelė apkrova. Šaknys atlieka mechaninę funkciją, nes padeda visam augalui įsitvirtinti žemėje. Dėl geotropinės reakcijos šaknys auga gilyn į žemę. Visų augalų šaknys skverbiasi iki 3-4 metrų ir giliau, siurbdamos vandenyje ištirpusias mineralines maisto medžiagas ir jomis aprūpindamos stiebą. Šaknys nuolat auga ir į ilgį, jos pamažu storėja. Šaknų sistema savo suminiu ilgiu pralenkia antžeminę dalį ir matuojama šimtais metrų. Esant palankioms medžiui augti sąlygoms, šaknys nuo kamieno nutolsta dešimtimis metrų, pvz. paprastojo klevo iki 6 metrų.

Manome, kad skvere augančio paprastojo klevo šaknys yra generatyvinės. Tai iš sėklos išaugęs klevas. Augdamas klevas prisitaikė prie visiškai nepalankios augavietės, bet išaugo aukštas, sveikas, nepažeistas nei ligų ar kenkėjų. Tik jo šaknų augimo zonai toliau plėstis nelieka vietos. Pačiame skvero (kavinės) viduryje auga amerikinis uosis. Polajo plotas užklotas plytelėmis, augimo sąlygos skurdžios, bet uosis išsišakojęs, nepažeistas lapais.

Pagal atraminę sienelę, siauroje vejoje auga visi kiti anksčiau minėti augalai. Kaukazinė slyva yra nukarpyta, bet dar yra išlikusių sausų šakų, kamieno dalis pagal šaknų kaklelį – sutręšusi. Visų kaštonų lapai yra pažeisti kaštoninės

Paminklas Romain Gary

Amerikinio uosio ir paprastųjų kaštonų šakos nusivirusios į gatvę

Paprastasis klevas auga gerai

Kaštoninė keršoji kandelė

Kaukazinės slyvos pašaknys

Kaukazinė slyva

keršosios kandelės. Vieno kaštono šaknų kaklelyje pradeda plisti kinivarpos.

Amerikinio uosio šakos nusvirusios per tvorelę net į J. Basanavičiaus gatvę. Mediniame aptvare auga jaunas amerikinis uosis ir iš sėklų daug pridugusių tų pačių augalų. Kukmedžio, tujų krūmai yra sveiki.

Skvero augalus būtina genėti. Kaukaziškos slyvos išdžiūvusias, amerikinio uosio nusvirusias į gatvę šakas – išpjauti. Išimti ir savaiminius išdygusius amerikinius uosius. Skvero viduryje augančio amerikinio uosio, kai kurių kaštonų šakas išgenėti. Padidinti paprastojo klevo ir amerikinio uosio polajo plotus dabartinėmis sąlygomis nėra galimybės.

Sutvarkius augalus, sutvirtinus atraminę sienelę nuo gatvės pusės, atsivers puiki miesto panorama.

Paprastojo kaštono šaknų kaklelyje ima plisti kinivarpos

Amerikinis uosis aptvare

Amerikinio uosio polajis

Paprastojo klevo polajis

BANGOS GRIGALJONAITĖS nuotraukos

Naujas apžvalgos bokštas

Pagramančio regioniniame parke liepos 21 d. visuomenei pristatytas naujas Akmenos ir Jūros upių santakos apžvalgos bokštas. Nuo apžvalgos bokšto regyklos atsiveria nuostabaus grožio panorama į dviejų upių santaką. Kopiant laiptais į bokštą, santaka apžvelgiama trimis lygiais: nuo vandens, pažintinio tako ir apžvalgos bokšto. Apačioje matosi vinguriuojančios upės Akmena ir Jūra, aukščiau – upių slėniai bei pati santaka, palipėjus laiptais dar aukščiau saugoma teritorija apžvelgiama nuo 12 metro pakyls, kur atsiveria vaizdingas kraštovaizdis. Apžvalgos tilto ilgis – beveik 65 metrai.

Akmenos ir Jūros upių santakos apžvalgos bokštas įrengtas šalia Pagramančio regioninio parko lankytojų centro (Malūno g. 2, Ringių k., Tauragės r.). Centro modernioje ekspozicijoje „Almančios rėvos“ pateikiama informacija apie regioninio parko vertybes, lankomus objektus, turistinius maršrutus. Čia galima užsisakyti ekskursiją po Pagramančio regioninį parką, įsigyti saugomų teritorijų produkto ženklų gaminių ir suvenyrų. Lankytojų centras iki rugsėjo 30 d. dirba ir savaitgaliais (šeštadienį ir sekmadienį) nuo 10 iki 15 val.

Pasak Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos direktorės Agnės Jasinavičiūtės, Akmenos ir Jūros upių santakos kraštovaizdžio komp-

lekso sutvarkymu buvo siekiama suteikti galimybę lankytojams vienoje vietoje pažinti esmines Pagramančio regioninio parko, Akmenos kraštovaizdžio draustinio vertybes. Tikimasi, kad šis objektas taps svarbiu regioninio parko lankomu objektu ir įkvėps vietos gyventojus organizuoti pažintines keliones savo krašte.

Saugomose teritorijose tai jau 23-asis apžvalgos bokštas. Visus apžvalgos bokštus galima rasti www.saugoma.lt arba naujoje aplikacijoje SAUGOMA ir TAU.

Objekto statybą inicijavo Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba ir įgyvendino kartu su Mažosios Lietuvos saugomų teritorijų direkcijos Pagramančio regioninio parko grupe. Akmenos ir Jūros upių santakos apžvalgos bokštas pastatytas įgyvendinant projektą „Kraštovaizdžio vertybių apsauga ir pritaikymas pažinti (II)“, finansuojamą Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos lėšomis.

VSTT inf.

Minint garbingą Jubiliejų

Saulėtą rugpjūčio 2 dienos popietę nemažas miškininkų būrys rinkosi Valstybinės miškų tarnybos II rūmų salėje į iškilmingą šventę – profesoriaus Andriaus Kuliešio 80-ojo gimtadienio minėjimą. Atvykę svečiai ir darbuotojai kamerinėje aplinkoje galėjo betarpiškai pabendrauti su Jubiliatu, pasidalinti prisiminimais.

Pasveikinęs visus susirinkusius, šventę pradėjo VMT direktoriaus pavaduotojas dr. Albertas Kasperavičius.

Apžvelgdamas profesoriaus A. Kuliešio profesinę veiklą, jis pabrėžė, kad Jubilaitas paliko ženklų ir reikšmingą įnašą šalies miškininkystėje. Apie profesoriaus išvalgumą ir talentą byloja jo nuveikti darbai. Tarnybos darbuotojams ypač malonu, kad profesorius A. Kuliešis brandžiausius savo darbinės veiklos metus skyrė miškotvarkai, nacionalinei inventorizacijai. „Per ilgus bendro darbo metus mes profesorių pažinome, kaip darbštų, principingą, savo tikslo siekiantį, ryžtingai ginantį tiesią vadovą, sugebėjusį išugdyti daug mokinių ir sekėjų.“ – akcentavo A. Kasperavičius.

Po A. Kasperavičiaus įžanginio pasisakymo profesorius Andrius Kuliešis papasakojo apie nueitą gyvenimo kelią. Jis gimė Ukmergės rajono Kreivių kaime ūkininkų šeimoje. Deltuvos septynmetę mokyklą pradėjo lankyti sulaukęs 6 metų, kurią baigė 1956 metais. Tais pačiais metais įstojo į Vilniaus miškų technikumą. Besimokydamas jame 1959 m. pirmą kartą susipažino su miškotvarkos subtilumais gamybinės praktikos metu Ramygalos girininkijoje. Kadangi tada po technikumą baigimo reikėjo 3 metus atidūbti gamyboje, tuometiniam absolventui A. Kuliešiui teko gauti leidimą iš ministro stoti į aukštąją mokyklą.

Studijų metais Akademijoje pasižymėjo kaip stropus ir pavyzdingas studentas – vykdė mokslinius tyrimus, aktyviai dalyvavo studentų mokslinėse konferencijose. Tai padėjo tvirtus pamatus tolesnei profesoriaus mokslinei veiklai.

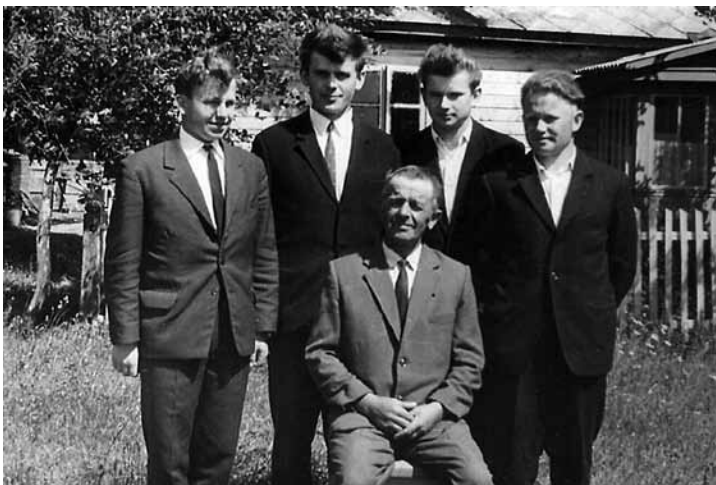
A. Kuliešis su žmona Nijole susilaukė dviejų sūnų – Rytčio ir Andriaus, kurie pasirinko tėvo kelią ir tapo miškininkais. Vaikams užaugus, atsirado daugiau laisvo laiko kelionėms, medžioklei, kitiems pomėgiams.

Savo išpūdingą mokslinę ir praktinę karjerą profesorius pradėjo dar 1965-aisiais kaip Kėdainių miškų ūkio Šėtos girininkijos miško technikas, po to dirbo Dubravos miškų tyrimo stotyje Šilupio girininkijos girininku. 1968-aisiais tapo Lietuvos žemės ūkio akademijos jaunesniojo mokslo darbuotoju, vėliau – Lietuvos miškų mokslinių tyrimo

instituto vyr. mokslo darbuotoju, miško taksacijos sektoriaus vedėju. Nuo 1989 iki 1992 m. dirbo šio instituto direktoriaus pavaduotoju moksliniam darbui. Vėliau, iki 1996-ųjų – Dubravos eksperimentinės miškų ūrėdijos miškų ūrėdu. Paraleliai ėjo ir Lietuvos miškų instituto vyriausiojo mokslo darbuotojo, o nuo 1995-ųjų iki 2016-ųjų – Lietuvos žemės ūkio universiteto Miškotvarkos katedros profesorius pareigas. Šešetą metų, nuo 1997-ųjų, profesorius vadovavo Valstybiniam miškotvarkos institutui. Vėliau – septynetą metų – instituto pagrindu sukurtai Valstybinei miškotvarkos tarnybai. Nuo 2010 iki išėjimo iš Valstybinės miškų tarnybos profesorius dirbo joje Miško naudojimo ir statistikos skyriaus vyriausioju specialistu.

Per savo karjerą profesorius apgynė daktaro disertaciją tema „Lietuvos valstybinių miškų medienos tūrio nustatymo atrankos metodu patirtis“ (1972), habilituoto daktaro disertaciją „Medynų našumo kontrolės sistemos teorinis ir eksperimentinis pagrindimas“ (1989), dalyvavo inicijuojant Lietuvos nacionalinę miškų inventorizaciją atrankos metodu (1998), sukūrė jos teorinius ir metodinius pagrindus. Jis parengė 440 mokslinių straipsnių, knygų, statistinių leidinių, žinytų, tapo išradimo „Prietaisais skritulio formos apskaitos bareliams atriboti“ autoriumi. Vien tik per pastaruosius du dešimtmečius paskelbė

Andrius Kuliešis su tėvu ir broliais

Anūkių apsuptyje

Šventės metu su šeimos nariais

64 mokslinius straipsnius iš kurių 45 recenzuojamuose bei referuojamuose leidiniuose.

Profesorius aktyviai dalyvauja populiariant mokslo pasiekimus miškų inventorizacijos, medynų našumo, miško naudojimo, kitais miškininkavimo klausimais, per pastaruosius du dešimtmečius paskelbdamas 150 straipsnių šalyje leidžiamuose žurnaluose.

Savo pedagoginėje veikloje profesorius yra išugdęs ne vieną dešimtį miškininkų kartų. Didžiulis būrys jo išugdytų miškininkų šiuo metu darbuojasi Lietuvos miškuose ar mokslo bei valdžios įstaigose.

Profesorius ir šiuo metu aktyviai dalyvauja visuomeninėje veikloje, yra ilgametis žurnalo „Mūsų girios“ redkolegijos narys, 15 metų buvo žurnalo „Baltic forestry“ redkolegijos narys, yra Miškotvarkos mokslinės techninės tarybos narys, Lietuvos miškininkų sąjungos narys, FAO borealinių miškų globalinės apskaitos nacionalinis korespon-

dentas. Nuo 1997 metų – darnaus miškų ūkio monitoringo ekspertų grupės prie Jungtinių tautų ekonominės komisijos Europai narys.

Prof. A. Kuliešis ne kartą apdovanotas Lietuvos Respublikos Seimo pirmininko padėkos raštais, LR Aplinkos, Žemės ūkio ministrų padėkomis, Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos (UNECE) Medienos komiteto, Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) padėkomis, LR Aplinkos ministerijos Garbės ženklų (2009), VMT medaliu „Auksinis ažuolo lapas“ (2019).

Dr. Albertas Kasperavičius ir Gintaras Kulbokas įdomiai pristatė pranešimą „Mokslininkas. Miškininkas. Vadovas.“, pasakodami apie profesoriaus A. Kuliešio pasiekimus miškotvarkoje bei prisimindami įdomias tarnybines keliones į užsienį. Pakaitomis komentuodami demonstruojamas skaidres jie chronologine tvarka atskleidė Jubilato nuopel-

nus vykdant nacionalinę miškų inventorizaciją, diegiant naujas, pažangias technologijas miškotvarkoje, aktyvų bendradarbiavimą su kitų šalių miškotvarkininkais. Pasisakymą pranešėjai baigė profesoriaus A. Kuliešio žodžiais: „Miškininkams tenka didžiausia atsakomybė už Lietuvos girias, jie supranta, kad miškų ateitis yra kuriama šiandien“.

Buvęs ilgametis „Girionių“ medžioklės klubo prezidentas (dabar Garbės prezidentas) Vytautas Ribikauskas su jam būdingu humoru papasakojo apie profesoriaus Andriaus Kuliešio požiūrį į medžioklę, jo kaip medžiotojo pasiekimus.

Po pasisakymų garbingo jubiliejaus proga profesorių Andrių Kuliešį viso kolektyvo vardu pasveikino Valstybinės miškų tarnybos direktorius Saulius Vasiliauskas.

Daug gražių sveikinimų, šiltų žodžių linkėjo LAMMC direktoriaus pavaduotojas Miškų instituto veiklai dr. Marius Aleinikovas; VDU ŽŪA Miškų ir ekologijos fakulteto dekanas prof. dr. Vitas Marozas; buvęs ilgametis KMAIK direktorius dr. Albinas Tebėra; Lietuvos miškininkų sąjungos prezidentas dr. Aidas Pivoriūnas; miškotvarkos bendražygiai prof. Romualdas Deltuvas, dr. Algirdas Rutkauskas, Stasys Jakubonis; Valstybinių miškų urėdijos generalinis direktorius Valdas Kaubrė; Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos valdybos pirmininkas Algis Gaizutis; Miškininkų senjorų klubo „Giriūnai“ nariai.

VMT, MG inf.

82 mln. eurų investicija: VMG grupės naujoji gamykla Naujojoje Akmenėje baldus gamins JAV ir Europos rinkoms

Tarptautinė investicinė VMG grupė rugpjūčio 24 d. iškilmingai atvėrė vieną moderniausių Baltijos šalyse korpusinių baldų gamyklą. Akmenės laisvojoje ekonominėje zonoje (LEZ) pažangiausiomis technologijomis aprūpinta gamykla per metus produkcijos pagamins už daugiau nei 60 mln. eurų. Ji bus skirta didžiausiems Europos ir JAV baldų prekybos tinklams.

Per 3 metus pastatytoje gamykloje vien šiemet bus sukurta per 200 naujų darbo vietų. Antruoju gamyklos vystymo etapu, per kitus dvejus metus, jų skaičius turėtų išaugti iki 600.

Naujajame pramonės objekte įdiegtos pažangios technologijos jau dabar leidžia pagaminti apie 13 tūkst. kub. metrų produkcijos per mėnesį, kurios vertė sieks daugiau nei 5 mln. eurų. Ateityje šiuos pajėgumus planuojama didinti.

Plečiasi VMG pramonės parkas

Akmenės LEZ ketvirtadienį surengtame oficialiame gamyklos atidaryme kalbėjusi ekonomikos ir inovacijų ministrė Aušrinė

Armonaitė pažymėjo, jog šis įvykis atveria naujas galimybes Šiaurės vakarų Lietuvos regionui.

„Svarbu, kad mūsų įmonės plečiasi ir investuoja Lietuvoje – tai mūsų šalies ekonomikos augimo garantas. „VMG Akmenės baldai“ gamykla Akmenės LEZ sustiprins Šiaurės vakarų regioną ir atvers daugiau galimybių vietos gyventojams – čia bus sukurta net 600 naujų darbo vietų. Kitas svarbus aspektas – statydama gamyklą įmonė įdiegė žaliuosius technologinius sprendimus ir vykdys gamybą draugišku aplinkai būdu. Tai atsakingas požiūris ir sektinas pavyzdys visoms šalies pramonės įmonėms“, – teigia ekonomikos ir inovacijų ministrė Aušrinė Armonaitė.

Sigitas Paulauskas

Aušrinė Armonaitė

Vitalijus Mitrofanovas

Viena pajėgiausių Baltijos šalių regione korpusinių baldų gamykla yra antroji VMG grupės gamykla Akmenės LEZ. 2020 m. čia buvo atverta viena didžiausių Europoje medienos drožlių plokštės gamykla, į kurią investuota per 150 mln. Eurų.

Šiomet atidarytos gamyklos plėtra ir gamybos procesais rūpinsis įmonė „VMG Akmenės baldai“, priklausanti „VMG Wood Invest“ kompanijai (buvusi „Vakarų medienos grupė“).

Orientacija į aukštą pridėtinę vertę

Naujoji korpusinių baldų gamykla yra suprojektuota didelių produkcijos partijų gamybai ir tiekimui Vakarų Europos, Skandinavijos bei JAV baldų prekybos tinklams.

Investuotojo ir vienintelio VMG grupės akcininko Sigito Paulausko teigimu, šios gamyklos atvėrimas – bus stiprus impulsas ne tik regiono verslo ekosistemai, bet ir visos šalies pramonės eksporto ir užimtumo rodikliams.

„Investicinį potencialą Naujojoje Akmenėje koncentruojame į aukštos pridėtinės vertės kūrimą. Taip kryptingai orientuojantis į tvarią ilgalaikę perspektyvą, plyname lauke per trejus metus atidaryta antroji gamykla. Po mėnesio ruošiamės trečiosios gamyklos atidarymui. Visa ši pramonės ekosistema nebūtų atsiradusi be darnaus VMG grupės žmonių darbo ir partnerių pasitikėjimo. Visa tai mums leidžia dar labiau sutvirtinti Lietuvos tvarių medienos gaminių pramonės lyderystę ir konkurencingumą tarptautiniu mastu“, – teigė Sigitas Paulauskas.

Rugsėji Naujojoje Akmenėje planuojama atverti ir trečiąją – tvarios statybos ir renovacijos konstrukcijų gamyklą, į kurią investicijos su partneriais Hanner ir „Baltic Industrial Fund II“ pirmajame etape sieks beveik 100 mln. eurų.

Igyvendinusi investicinius projektus, VMG grupė, iki 2025 m. Akmenės LEZ iš viso bus sukūrusi daugiau nei 1000 naujų darbo vietų, o bendra investicijų suma sieks per pusę milijardo eurų.

Impulsas regionui

Atidarymo metu pasisakęs Akmenės rajono meras Vitalijus Mitrofanovas teigė, jog VMG grupės investicijos ir toliau duoda didelį postūmį augančiam regiono patrauklumui.

„Pastaraisiais metais verslui netrūko iššūkių, tačiau džiaugiamės, kad net ir nepalankios sąlygos nesustabdė investicijų rajone ir šiuo metu atidarome jau antrą įmonės

gamyklą Akmenės LEZ. Dėkojame investuotojams už pasitikėjimą ir kuriamą vertę, kuri jaučiama regione“, – sakė rajono meras.

Vien „VMG Akmenės baldai“ gamykloje per 2 metus bus sukurta daugiau nei pusė tūkstančio naujų darbo vietų. Kompanija savo tinklalapyje šiuo metu skelbia dešimtis atvirų darbo pozicijų operatoriams, pamainos meistrams, laborantams, gamybos planavimo inžinieriams, pakavimo meistrams, kitiems specialistams.

Meras pabrėžė, kad nors rajone šiuo metu gyvena iki 20 tūkst. gyventojų, jo infrastruktūra yra pritaikyta trečdaliu didesniai gyventojų skaičiui, tad į rajoną atvykstantiems specialistams ir jų šeimoms nekils rūpesčių nei dėl vietų mokyklose ar darželiuose, nei nuomojantis ar įsigyjant jų poreikius atitinkantį būstą, kurio kaina šiuo metu bent 2–3 kartus mažesnė nei didmiestyje.

„Rajone nedarbo lygis yra pakankamai žemas, todėl neabejojame, kad verslui siūlant itin konkurencingą atlygį ir socialines garantijas, sulauksime atvykstančių specialistų iš kitų rajonų. Esame pasirengę juos priimti.

Intensyviai kalbamės ir su Vyriausybe dėl paramos miesto plėtrai, nes susidomėjimas investicijomis į Akmenės regioną toliau auga“, – teigė savivaldybės vadovas.

Pardavimai auga

„VMG Wood Invest“ konsoliduoti pardavimai baldų sektoriuje pernai išaugo daugiau nei trečdaliu ir pasiekė 323 mln. eurų.

Didžiausią įtaką sparčiam augimui padarė 48 proc. ūgtelėjusios pajamos iš medienos drožlės plokštės gamybos. Pardavimai baldų gamybos srityje augo daugiau nei 30 proc.

Šiuo metu per 90 proc. kompanijos produkcijos yra eksportuojama į daugiau nei 40 pasaulio šalių.

VMG grupė veiks vysto 5 strateginėmis kryptimis – medienos perdirbimo ir tvarių medienos gaminių gamybos, atsinaujinančios energetikos, pramonės inovacijų ir technologijų, inžinerinių medienos konstrukcijų gamybos bei infrastruktūros ir pramoninio nekilnojamojo turto valdymo.

VMG grupės inf.

VMG grupės archyvo nuotraukos

LIETUVOS MIŠKŲ PAUKŠČIAI.

Paprastasis purplelis (*Streptopelia turtur*)

SELEMONAS PALTANAVIČIUS

Karveliai arba balandžiai – ypatingi paukščiai. Didžioji jų pasaulinės įvairovės dalis (iš viso žinoma apie 250 rūšių karvelių) gyvena atogrąžų regionuose, tačiau yra ir tokių, kurie peri aukštai kalnuose, prie amžinųjų ledynų ribos. Kur jie begyventų, visi karveliniai – augalais, sėklomis, vaisiais mintantys paukščiai. Be to – monogamai, labai dažnai išvedantys vos po du jauniklius. Žinoma, tokią reprodukciją palaiko gebėjimas per sezoną išvesti ne mažiau 2 vadų, kai kuriais atvejais net 3–4.

Mūsų miškuose peri 3 (iš 4 gyvenančių Lietuvoje) karvelinių rūšys. Nespecialistai daro svarbią klaidą mūsų faunai priskirdami miesto karvelius; iš tikro tai yra ne kas kita, kaip benamiai, bešeimininkiai naminiai karveliai. Tą geriausiai liudija jų spalvos ir išoriškai dažnai „pasirodantys“ įvairių veislių, jų kilmės protėvių, bruožai.

Ar lengvas mūsų miškų karvelių gyvenimas? Pusės amžiaus stebėjimai leidžia daryti kai kurias išvadas – jos šiandien yra kitokios, nei to būtume tikėjusi prieš 20-30 metų. Antai keršulis buvo ir liko vyraujančia, pakankamai dažna rūšimi, uldulio (ji buvo įrašyta į pirmąją Lietuvos raudonąją knygą) populiacija yra stabili ar nežymiai auganti. Tačiau didžiausią nerimą kelia paprastojo purplelio būklė – šis paukštis yra miško glūdumų gyventojas, labai atsargus, vengiantis žmogaus ūkinės veiklos.

Pirmasis dalykas, kurį netradiciškai reikia minėti aprašant rūšį, yra dramatiškas nykimas, o tiksliau – išnaikinimas. Šis nedidelis (apie 150 g svorio) purplelis tapo godžių Pietų Europos „medžiotojų“ nusikalstamo šaudymo, gaudymo objektas. Prieš 15 metų, kai rūšis buvo kritinėje būklėje, bet dar nekalbėjome apie jos išnykimą, Europos Komisijos oficialiais duomenimis, purplelių buvo nušautama (neįmanoma sakyti „sumedžiojama“, nes tai vienas barbariškesnių poelgių) 2,4 mln. Tikrasis „rezultatas“, perskaičiuojant oficialią statistiką, yra maždaug 3 kartus didesnis, taigi – 7,2 milijono. Tuo metu visa Lietuvos populiacija buvo ne daugiau kaip 5000 paukščių. Aiškumo dėlei reikia priminti, kad šiandien per vasarą nuo paprastojo purplelio atskridimo balandžio gale iki rugsėjo dažnai netenka pamatyti nė vieno šios rūšies individo. O medžioklė ten dar neuždrausta.

Koks jis, paprastasis purplelis. Tai labai grakštus paukštis nedidele galva, smailiais sparnais, ryškiai raudonomis kojomis. Charakteringos uodegos spalvos – dviejų vidurinių plunksnų galai juodi, kitų – balti. Paukščio viršugalvis ir nugara pilki, kaklas ir krūtinė pilkai rožinė, kaklo šonuose yra baltas lopas su trimis eilėmis įstrižų juodų dėmių. Purplelio skrydis grakštus ir greitas, skrendant paukščio sparnai pusiau sulenkti ir labiau paslankūs darant ore viržus. Mūsų plėšriesiems paukščiams ore sugauti purplelį nėra šansų, galbūt išskyrus sakalą kelevį.

Apie 1970–1980 m. prie Kazlų Rūdos girios stebėdavome dar gana daug paprastųjų purplelių – iš laukų į mišką jų skrisdavo gausiau, nei keršulių. Dar 1957 m. išleistoje antrojoje „Lietuvos paukščių knygoje“ prof. T. Ivanauskas teigia „atrodo, kad Lietuvoje jų gausėja“.

AUTORIAUS nuotrauka

Praėjo apie 70 metų nuo tų dienų ir matome, kad profesoriaus lūkesčiai neišsipildė.

Ne mažiau svarbu, kaip tuo metu buvo aprašoma paprastojo purplelio elgsena – jis buvęs įprastas laukų medžiuose, ganyklose ir lankėsi daugelyje pasėlių. Dar labiau suglumti verčia profesoriaus aprašyta purplelių elgsena kitur – štai Roterdamo (Nyderlandai) ir Londono zoologijos soduose seniau jų tiesiog knibždėte knibždėjo. Stambule jų daug uostuose prie grūdų sandėlių, ten purpleliai tupi „...virtinėmis ant burių stiebų ir kitų įrengimų“.

Paprastieji purpleliai lizdus suka eglutėse, kartais lapuočiuose medžiuose. Tie lizdai kaip reta „kiauri“, pro juos nuo žemės mato balti purplelių kiaušiniai. Kai kurie autoriai teigia, kad lizdai būna žemai, tačiau Kazlų Rūdos girioje esu jų aptikęs ir augių eglė viršūnėse, 15–18 metrų aukštyje. Prie lizdo patinėlis burkuoja savo garsų „turr-turr“, dažnai kyla į orą (tada labai gerai matosi balti uodegos plunksnų galai), suploja sparnais ir lėtai nusileidžia.

Kiaušinius abu poros nariai peri apie 2 savaites. Jaunikliai lizde būna 3 savaites. Vidurio ar Pietų Europoje paprastieji purpleliai išveda dvi vadas per vasarą. Kiek vadų jie išvedavo Lietuvoje, nėra žinoma. Atrodo, kad šiandien tą sužinoti vargu ar pavyks...

Ar jūsų miške dar girdisi purpleliai? Jei taip, ypatingai saugokite jų perėjimui tinkančias buveines. Paprastasis purplelis mūsų krašte yra prie išnykimo ribos. Dabar jo likimas – tik mūsų rankose.

LIETUVOS MIŠKŲ ŽVĖRYS.

Briedis (*Alces alces*)

SELEMONAS PALTANAVIČIUS

Savo girios neįsivaizduotume be briedžio. Kartais gali atrodyti, kad jis yra per didelis kiekvienai giriai. Tačiau briedis, ilgam neprisirišantis prie miško, moka savo buveinę „praplėsti“, dažnai išeidamas į laukus, laukų želdinius, nužirgliodamas į gretimą miškelį. Pagal pėdsakus ir veiklos žymes, ypač pagrauzimus, jo apsilankymai fiksuojami labai tiksliai. Visi šie ženklai išlieka ilgai ir mums padeda susikurti mitą apie neregėtą briedžių skaičių.

Briedis miške – savo namuose. Mes neturime teisės spręsti – jis čia gali būti ar ne: tai yra vienintelė tikra (sakytum, prigimtine) jo buveinė, ir kitos ieškoti šiam žvėriui nereikia. Ar briedžiai mūsų krašto giriose visada buvo tokie dažni? Kaip jiems pavyko išlikti per daugelį istorinių ir politinių suirucių – jos paprastai iššaukia vis naujų brakonierių kartų klestėjimą. O kur brakonieriai, ten briedžiui vietos nebėra.

Tačiau briedžio istorija mūsų krašte yra daug sudėtingesnė. Poledynmetyje šiam žvėriui buvo puikios gyvenimo sąlygos – prieš 10 tūkstančių metų borealiniai mišrūs pušų, beržų, drebulių miškai buvo palankiausia mitybinė bazė. Tiesa, po to (maždaug prieš 7500 metų) miškų struktūra kito, sumažėjo gluosnių, drebulių ir pušų, o šios rūšys briedžiui teikia geriausią pašarą. Dar vėliau, prieš 5–6 tūkst. metų ėmė vyrauti siauralapiai miškai, atsigavo pušynai. Briedžiams tiko ir poledynmečio pelkės bei jų augalija.

Visą holoceną (taigi, beveik 12 tūkst. metų) briedžio populiacijai svarbią įtaką darė žmogaus poveikis, dažnai jis buvo netiesioginis – sakykim, miškų naikinimas, žemės ūkio plotų didinimas ir su tuo susijęs maisto bazės prastėjimas. Plintant gyvulininkystei (o ganoma būdavo miškuose), radosi ekologinė konkurencija bei pernešamos ligos. Nuo jų krisdavo ne tik naminiai raguočiai, bet ir briedžiai. Štai 1751–1752 m. ir 1796 m. Sibiro opos pandemijos nusinešė visos Estijos, Latvijos briedžių populiacijas.

Briedžiai visais laikais buvo svarbus medžioklės objektas. Tiesa, labai ilgai medžioklės priemonės buvo primityvios ir briedžių populiacijai esminio poveikio nedarė; jis pasireiškė paskutiniaisiais šimtmečiais, įsigalint šaunamiesiems ginklams. Archeologai, tyrę senovinių gyvenviečių kasinėjimuose rastus kaulus nustatė, kad Estijoje briedis sudarė net 92 procentus visų sumedžiotų kanopinių žvėrių, Latvijoje – 85, Lietuvoje – mažiau nei 70 procentų. Tik Šiaurės Rytų Lietuvoje šis skaičius siekė 66 procentus, o pietinėje ir centrinėje Lietuvoje briedis bendruose kanopinių laimikiuose sudarė vos 20 procentų. Gudijoje, į rytus nuo Lietuvos, iš visų sumedžiotų žvėrių pagal archeologų duomenis briedis užėmė paskutinę vietą, o prie Gardino jo laimikiai sudarė tik 9,4 procento. Atrodo, kad 18–19 amžiuose briedis mūsų miškuose dar buvo įprastas žvėris, tačiau lemtingas jo populiacijai buvo Pirmasis pasaulinis karas ir pokaris. Dvidešimtaisiais metais Estijoje buvo vos kelios dešimtys briedžių, Lietuvoje 1940 m. suskaičiuoti 333 briedžiai, 1948 m. – 91. Tokia padirka rūšies istorija turėtų būti papildyta paskutiniųjų dešimtmečių

nuosmukiais ir pakilimais, tačiau kadangi ši informacija dabar pasiekiamą visiems, jos neaptarinėsime.

Briedis – stambiausias girios žvėris. Tiesa, kai kur esantys stumbrai iš jo gali „paveržti“ pirmenybę, tačiau tik briedis yra tikrasis mūsų girių senbuvis, jam šis vertinimas tinka labiausiai.

Vargu ar verta aprašinėti briedžio išvaizdą, nes šį ilgakojį žvėrį matę visi. Tiesa, iš arčiau pamatytas, jis nustebina labai ilga viršutine lūpa ir galvos šonuose esančiomis didelėmis akimis. Visa tai – šio žvėries anatomijos ypatybė, nes lūpa atlieka savotiško „čiuptuvo“ vaidmenį, padeda pasiekti aukštai esančias šakas, o akys gali „informuoti“ apie bet kokį judantį daiktą.

Žiemą briedžiui nebaisus net gilus sniegas, jam nereikia guolio – norėdamas ilsėtis, jis gulasi tiesiai į pusnį. Žvėriui atsistojus, jo guolio sienelės beregint suledėja. Vasarą briedis ieško kitokio „guolio“ – mielai plaukioja, braido vandenyje, voliojasi dumble. Taip atvėsinamas kūnas, apsaugojama nuo įkyrių sparvų ir gylių. Nemačius, kiek jų gali pulti žvėrį, sunku įsivaizduoti, tačiau per vasaros karščius briedį apsupa tūkstančiai garsiai zvimbiančių kraujasiurbių vabzdžių.

Ar briedis išliks mūsų miškuose? Atrodo, kad ši rūšis gana platiška, ji geba prisitaikyti prie kirtaviečių, maitinasi krūmuose, o vieninteliu faktoriumi, galinčiu veikti populiaciją ir jos kokybę, yra medžioklė. Būtų labai gerai, kad ši rūšis liktų nepakeičiamu Lietuvos girių simboliu, atmenančiu kažkada buvusių girių didybę.

AUTORIAUS NUOTRAUKA

Juokiasi verkia žiogo smuikas

JŪRATĖ VITKAUSKAITĖ

Vasara į pabaigą. Kiek čia teliko, vos kelios dienos ir rugsėjis. Gal nebus jis piktas, namerks savo kasdienėm šaltom ašarom, bet vis vien kažkas kirba viduje: baigsis šiluma, žiedų spalvos ir žalias medžių rūbas.

Einu į pievą palydėti paskutinių vasaros žiedų. Tiek ten jų ir liko, dauguma jau sūpuoja savo palikuonis – rūpestingai subrandintas sėkleles. Tačiau vis dar yra kantriai žydinčių, savo spalvomis kerinčių ir saldžiu nektaru viliojančių ištroškusius smulkiasparnius.

Perlinukas myli kraujažolę

Šit kraujažolė dar vis pačiam gražume, žydi iškėlusi savo baltą karūną ir nė motais jai artėjantis ruduo. Dar ir drugiams patraukli – ilgokai trepsi perlinukas, kol išnaršo visą žiedyną. O va, jonažolės žiedai jau padėvėti, jau ne geltona saule šviečia, o raudonom sėklų dėžėlėm liepsnoja. Išnešios vėjas dėželių turtą, kitamet dar daugiau vaistažolių rasis. Gražuolio valerijono tik lapai telikę, o vietoj svaiginančiai kvapnaus žiedyno – rusvas tinklo skėtis. Linguoja perregimas ažūras vėjyje ir nebestabdo nei

kamanės, nei kokio kito dvisparnio. Tačiau laukinis česnakas nors ir neturi žiedų, bet jo pilkos subtiliai elegantiškos galvelės aiškiai prašosi dėmesio. Tarsi maži meno kūrinukai brandinasi česnako vaisiukai. Ir vis dar bujoja kanapinis kemeras. Nors žiedai jau praradę savo ryškų skaistumą, tačiau augalas vešlus, drąsiai žengia rudeniop.

Artėju link piliakalnio. Niekada šioje pievoje nesu sutikusi žmogaus, nei jo veiklos žymių. Tiesa, kažkada čia buvo ganyklos, kai dar kiekviename kieme karvutė mūkė. Tačiau jau seniai pieva liko natūrali, aplink save aukštais krūmais, medžiais apsijuosusi ir net pati jau glaudžianti vieną kitą išaugusį krūmokšnį. Apie jos ateitį šiek tiek

Laukinė morka nokina sėkliukes

Žerinti Jonažolės ugnis

liūdna galvoti – apaugs krūmais, retmiškiu. Naudingiems augalams ir žiedų grožiui vargu ar liks vietos. Betgi iki to dar toli, dar drąsiai džiaugiوسي pievų turtais. Atėjusi prie piliakalnio sustoju kaip įbėsta: ten, viršuje, tarp krūmų šmėkšteli baltas siluetas. Ne angelas, ne, tačiau galvoje skubiai švysteli mintis – dingti ar sutikti ir pakalbinti tą būtybę. Piliakalnio viršuje vietos labai nedaug, tad stoviu apačioje ir laikiu, kol baltoji moteris, kaip spėjau įžiūrėti, nulips. Ji, pamačiusi mane, akmenų laiptukais, pasilaikydama prie medžio prižiūta virve, nusileidžia. Tikrai įdomi būtybė: visa baltai apsirėdžiusi, balta skrybėlaite pridengusi galvą nuo kaitros, lūpos subtiliai paryškintos, veido linijos išduoda esant apie septyniasdešimt metų. Pasirodo, ši vikri, pasitempusi moteriškaitė pati viena ir įtaisė akmenėlius į statų šlaitą, virvę pritvirtino ir rūpinasi šiuo piliakalniu kaip paveldo ir dvasinės apsaugos objektu. Nieko sau, mintiju, kai prieš porą metų radau šią vietą aptvarkytą, maniau, rajono ekologų darbas. O čia tyli, niekam neįsipareigojusi moteriškė gerą darbą atlieka. Mažumą pabendravusios pasukome savais keliais – ji nusileidžia dar žemiau link žmonių, o aš pakylu į piliakalnį. Ten klesteliu sodrių baltalksnių šešėlin ir klausau kaip svirpia žiogai. Nerūpestingi tie muzikantai, visą vasarą griežia savo smuikeliais. Ir kas pasakys, ar jie čia džiaugsmo ar liūdesio natas derina? Bet argi jie supranta, kad nors dar vasara, dar žalia ir šilta, tačiau rudens svita jau visiškai greta.

Klausausi ir vis negaliu atsidžiaugti pievų muzikantų smuikeliais...

Baltoji moteris išpiešė apsaugos ženklą

Laukinio česnako menas

Valerijono skėtis

Puošni gelsvalapė usnis

AUTORĖS nuotraukos

Diena jūroje

EGLĖ JANULEVIČIŪTĖ-GUIMERA

Nemažai pasakojau apie salos gražias vietas, miškus, takus bei ugnikalnius, tad šį kartą paviesiu drauge pasiplaukioti. Sėsti į nedidelę 6 metrų ilgio motorinę valtį ir leistis į dienos kelionę vandenynu. Apžiūrėsime salą iš jūros pusės.

Tokio dydžio laivui vairuoti reikia nesudėtingos licencijos, kurią galima gauti išklausius vienos dienos teorinį kursą Tenerifėje, atlikus praktinius manevrus jūroje, pateikus sveikatos pažymą bei sumokėjus apie 150 eurų mokesį. Tuomet jau galima išsinuomoti tokią ar kiek didesnę, iki 8 m ilgio, valtį bei leistis į savarankišką pasiplaukiojimą jūra. Išsinuomoti laivelį dienai galima už 100–130 eurų (plius degalai). Diena tokių laivų mėgėjams prasideda 9 val. ryto ir baigiasi prieš saulėlydį, aštuntą. Nuo salos krantų galima atitolti per 2 jūrmyles (apie 3,6 km). Daugiau ir nesinori, ypač kai pakilus vėjui bangos tampa didesnės už pačią valtį. Kelionė aplink salą tokio lygio jūreiviams, deja, taip pat neleidžiama. Mat salos pietiniame bei šiauriniuose iškyšuliuose, kur susiduria atlantiški vėjai, reikia rimtesnių jūreivystės įgūdžių, o taip pat ir laivų. Ten vandenynas būna ypač

pasišaušęs. Taip pat yra tam tikros išskirtos zonos, skirtos tik jūrinei žvejybai.

Tą dieną mums labai pasisekė, nes vandenynas buvo ramus kaip ežeras. Tokiu lygiu vandens paviršiumi buvo tikras malonumas skrieti motorine valtimi. Mūsų maršrutas prasidėjo nedideliame vakari-

nio šlaito laivų uoste *Puerto de Tazacorte*. Numatėme nuvykti iki Puntagorda iškyšulio, pakeliui aplankyti dvi didesnes olas, po to žvejų kaimelį oloje *Poris de Candelaria*, dar kitaip vadinamą Piratų olą, taip pat apiplaukti naujai išsiveržusio ugnikalnio žemes, žvilgtelti iš jūros pusės į

Cueva Colorada išsiskiria rausvais atspalviais

Puerto Naos, į jaukų kurortinį miestelį vakarinėje pakrantėje, kuris dėl vis dar išsiskiriančių ugnikalnio dujų yra uždarytas. Niekas kol kas nežino iki kada.

La Palma labai graži sala, tačiau žvelgiant į ją iš vandens pusės, ten kur šlaituose sustingusi jos formavimosi geologinė istorija – atrandi dar kitokį jos grožį. Dantytos pakrantės, aukšti spalvoti šlaitai, olos ir uolos, kalnų tarpekiai nepaliks abejingu nė vieno.

Šiaurinė salos dalis formavosi prieš du milijonus metų. Aukštuose skardžiuose, tarsi prapjautame pyrage, matosi skirtingi rausvų, gelsvų, rusvų atspalvių lavos sluoksniai, kurie dalina salą į atskirus šimtmečius, tūkstantmečius, šimtus tūkstančių metų.

Palenktyniavę su vėju ir išbandę 50-ies arkliai galių variklį, kuris statė nedidelę valtį piestu, lengvai judėjome apžiūrinėdami dantytas laukines pakrantes. Vienos jų, nuslūgus vandeniui, tapdavo gražiausiais laukiniais paplūdimiais, kurių, pakilus jūrai, nelieka nė ženkle. O povandeninės uolos atslūgus vandeniui čia išskyla tarsi povandeniniai laivai ar didžiuliai jūros gyvūnai.

Po valandėlės grožėjimosi priplaukėme olą, vardu *La Cueva Bonita* (liet. Gražus urvas). Tai salos šlaite natūraliai lavos suformuota ola, kurią vandens erozija pavertė tikru grožio kambariu. Į šią olą galima patekti tik vandenynu. Ji turi du įėjimus. Šiaurinį, kurio aukštis beveik septyniolika metrų ir pietinį, kuris siekia tik nepilnus dešimt metrų. Kylant bei slūgstant vandeniui keičiasi ir šių „durų“ aukštis. Viduje urvas yra 84 metrų pločio, 105 metrų gylio ir 10 metrų aukščio virš vandens lygio. Pavadinimą „gražioji“ ši ola gavo dėl nepaprastų saulėlydžių. Keletą mėnesių per metus, kai saulė leidžiasi už horizonto ties *Cueva Bonita*, vakariniai jos spinduliai apšviesdami interjerą akimirksniu nudažo olos sienas gražiausiomis spalvomis. Dėl šių ypatingų momentų urvas ir buvo pakrikštytas gražiuoju. Į urvą įplaukėme šiaurine, o išplaukėme pietine arka. Liūliuojant bangoms, pastaroji vis žemėjo ir, rodės, kėsinosi į nedidelį laivelio stogą. Tačiau manevras buvo sėkmingas. Na, ir žinoma, pats apsilankymas labai išpūdingas. Tik nedidele motorine valtimi įmanoma pamatyti urvą iš vidaus.

Kita lankytina ola pakeliui į Puntagordą – *La Cueva Colorada* (liet. Spalvotas urvas). Tai dar vienas natūralus lavos urvas, kurį per ne menką amžių laikotarpį išdailinio bangomūša. Šio urvo spalvoti

Cueva Bonita – „dvejos durys“

Nauji paplūdimiai po išsiveržusio ugnikalnio dar nedžiugina poilsiautojų

Poris de Puntagorda ir jo vasarotojai

Tarsi kregždės lizde

šlaitai iš karto išduoda jo vardą. Iš tolo dėmesį patraukia ryškūs, rausvi grublėti šlaitai. Tai kiek didesnė ola, į kurią galima įplaukti taip pat tik nedideliu laiveliu. Kai vakarinė saulė žvelgia vidun galima joje ir išsimaudyti. Rausvi interjero tonai urvui suteikia daugiau šviesios, išskirtinumo bei linksnumo. Maudytis tamsiame urve visai neįauku.

Vakarinėje bei Šiaurės vakarų salos pakrantėje yra ir daugiau dėmesį traukiančių urvų, tačiau įėjimas į juos pačios gamtos užritintas didžiuliais rieduliais, iš vandens kyšančiais lavos ragais bei seklumomis.

Vienas įdomiausių objektų mūsų kelyje – piratų ola. Tokį pavadinimą, matyt, jai prilipdė patys turistai. Ir jis per keletą metų prigijo. Mat, iš tiesų, tai yra senovinis žvejų kaimelis *Poris de Candelaria*, įsikūręs didelėje, 50 metrų gylio natūralioje lavos oloje. Dar penkiasdešimt šešiasdešimt metų atgal La Palmoje nebuvo nei asfaltuotų kelių nei apskritai susisiekimo žeme tarp atskirų tolimesnių salos dalių. Visas judėjimas, prekyba vyko vandeniui. *Poris* – tai ir yra nedidelis vietinis uostas, kuriame atplaukė valtys, žvejų laiveliai išsikraudavo arba pasikraudavo krovinius. *Candelaria* – tai vienas iš Švč. Mergelės vardų, o jų Kanaruose labai daug.

Tai iš tiesų viena iš įdomių salos vietų, rekomenduojamų turistams. Baltuose kaimelio namuose, sulipdytuose vienas šalia kito, šiandien gyvena anų laikų žvejų vaikų šeimos. Vasarą čia žmonių gausiau, priplaukia vasarotojų, ateina turistų, o žiemą, kai šelsta vandenynas – mažiau. Darganotą žiemos dieną, o tokių saloje palyginus nedaug, kaimelis gali būti ir visiškai tuščias. Čia pat nedidelėje įlankoje visuomet supasi keletas pririštų valčių. Kai kurie namai teturi tik duris, nes kambariai tiesiog „išgremžti“

Delfinai visuomet atplaukia į pasimatymą su žmonėmis

Taip atrodo pušynas kalnuose po La Palmą nusiaubusio gaisro. Sudegė per 2 tūkstančiai hektarų miško

olos gilumoje. Čia nėra nei kavinių, nei barų, trumpa gatvelė nuo kalno iki vandenyno ir atgal. Šį urvinį kaimelį galima aplankyti ir iš vandenyno pusės ir atvykti automobiliu.

Vienas iš nepakartojamų įspūdžių urve – sulaukti saulėlydžio. Atsistojus nugara į urve esančios Švč. Mergelės *Virgen del Carmen* navą, atsiveria išorinis olos kupolas, kuris yra beveik tikslus La Palmos kontūras. Nuo šiol stebėti saulėlydį yra dar nuostabiau.

Plaukiam toliau. Pagaliau priplaukėme valtims leistino maršruto ribą *Poris de Puntagorda*. Tai Šiaurės Vakarų miestelio *Puntagorda*, kuris yra apie 800 metrų virš jūros lygio, prieplauka, kaip ir anksčiau mano minėtas *Poris*. Čia galima pamatyti dar kitokį kaimelį. Žvelgiant į jį nuo vandenyno pusės, galima pagalvoti, kad nedaug kuo skiriamės nuo kregždžių. Nedideli nameliukai, tarsi paukščių lizdai, prisiklijavę prie šlaito nuo kalno viršaus iki pat vandenyno. Gudresni gyventojai palaikias ankstesnes šlaito pavėsinės jau pavertę rimtais namais, pastatytais iš blokelių. Niekas neabejoja, kad tokios „nelegalios statybos“ nebus nukrapštytos nuo skardų primenančios kalno sienos. Tai tradicija. Taip gyveno žvejai, taip ilsisi jų šeimos, vaikai bei jų draugai. Tai tapo paveldu.

Nuo *Puntagordos* buvo pats laikas leistis tolyn į vandenyną ir tikėtis, kad susitikime su delfiniais. Pasak žinovų, jie visuomet atplaukia pasižiūrėti žmonių. Mes, aišku, manome, kad mes plaukiame jų žiūrėti. Kas dabar supras kur šių žiūrynų teisybė. Netruko nė dešimt minučių, kai tamsios jų nugaros iškilo virš bangų. Vienas būrys, po to kitas. Synchroniškai paplaukė bei pasiplieskenę šalia valtys jie taip pat netikėtai dingo gilumoje.

Pakilus vėjui bangos taip pat šiaušėsi. Nedidelį laivelį kratė kaip sunkvežimį. Tačiau artėjant link pietvakarinės pakrantės vandenynas vėl nurimo.

Artėjome prie „naujosios žemės“ *La Nueva Fajana*. Taip vadinama lyguma, kurią tekėdama ir stingdama suformavo paskutiniojo išsiverzusio ugnikalnio lava. Naujasis išsiveržęs ugnikalnis, kurio vardas, beje, labai lietuviškas – *Tajogaite* (nors su jokia mergautine pavarde nieko bendra neturi, taip vadinosi vietovė iki išsiveržimo) žiniasklaidos priemonių dėka pavirto iš ugnimi besispjaudančio monstro į gražių naujų pakrančių dovanotoją.

Sakoma, kad net 34 nauji paplūdimiai bei paplūdimiukai šiame krašte atsiradę. Buvo įdomu įsitikinti ar tikrai. Tačiau valtimi praplaukus ten ir atgal tesuskaičiavome dešimt. Net įskaitant tuos, kur tėra vietos tik vienam ar dviems.

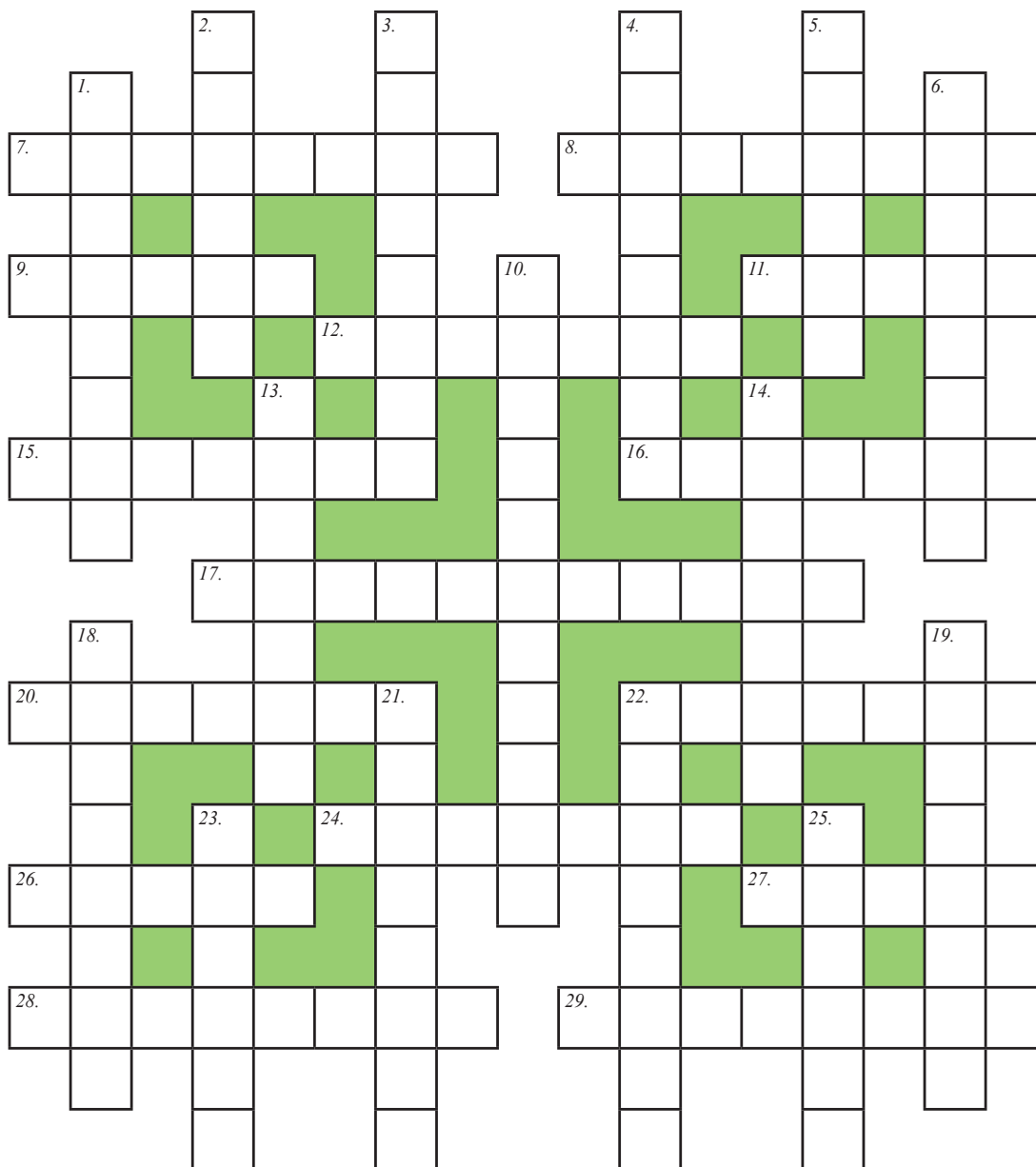
Iš tolo dar nužvelgėme nurudavusius, ką tik ugnies nuniokotus pušynus. Virš dviejų tūkstančių hektarų miškų bei virš dvidešimt gyvenamų namų šį kartą nusinešė gaisras. Visa laimė, kad vietinė rūšis, Kanariškoji pušis, yra labai gaji ir jau po dvejų, trejų metų iš šio gaisro bus likę tik prisiminimai. Ačiū Atlantidos dievams už Amžinąsias pušis.

Kalno šlaito raižiniai

AUTORES nuotraukos

Rudenėja jau...

Sudarė Ona GYLIENĖ

Vertikaliai: **1.** Išsiliejusio kraujo audinyje ar tarp audinių sankaupa, kuri susidaro pažeidus kraujagyslę. Šnekamojoje kalboje paprastai yra vadinama mėlyne. **2.** Apgaulė, pinklės, pikta valia. **3.** Savimeilė, garbės troškimas, išdidumas, puikybė. **4.** Užsibrėžtos veiklos planas, jam skirtas leidinys arba partijos, organizacijos ar atskiros veikėjo principų bei uždavinių išdėstymas. **5.** Bedimensis dydis, greičio matavimo vienetas, rodantis objekto greičio santykį su garso greičiu. **6.** Plonas muštos ar maltos mėsos kepsnys. **10.** Aukščiausios kvalifikacijos šachmatų ar šaškių žaidėjas. **13.** Lango, įstiklinta dėžė ar spinta rodomiems daiktams išdėlioti. **14.** Seni, prasti kailiniai ar senas sudrįskęs drabužis, skarmalas. **18.** Daugiametė žolė, darželių gelė su stambiais šakniagumbiais ir žiedais. **19.** Laiduotojas – valstybė, įstaiga ar asmuo, duodantis kam nors garantiją. **21.** Ženklas, turintis visuomenei suprantamą abstrakčios sąvokos, idėjos reikšmę, meninis vaizdas. **22.** Grafinis įvairių dydžių santykio ar kitimo vaizdas. **23.** Pokštas, išdaiga kitaip. **25.** Trijų narių vienovė.

Horizontaliai: **7.** Tolis be pabaigos ar baigtinės ribos neturintis dydis, neribotai besitęsiantis. **8.** Kokio nors kūno cikliškas sukimasis apie savo ašį ar ko nors apsisukimas, cirkuliacija. **9.** Tuo pačiu laiku gyvenantys artimo amžiaus žmonės. **11.** Talka, akcija, kampanija. **12.** Didžiausia leidžiama norma, ribotas kiekis. **15.** Pinigų ir vertybinių popierių leidimas į apyvartą. **16.** Iš alksnio (beržo) medžio žievės susuktas indelis uogoms rinkti. **17.** Atradimo, išradimo ir pan. pirmenybė laiko atžvilgiu. **20.** Vienetinių dydžių skaičiavimo matas, lygus 12 vienetų. **22.** Graikų mitų architektas ir skulptorius, pastatęs Kretos salos karaliui Minui Labirintą, iš vaško ir plunksnų pasidarytais sparnais nuskridęs iš Kretos į Mažąją Aziją. **24.** Smeigiamas pagalys, smaili kartelė. **26.** Medis žalsvai ar gelsvai baltais kvapiais, medingais žiedais ar moters vardas tuo pačiu pavadinimu. **27.** Požeminis dirbtinis vandentakis dirvožemio gruntiniam vandeniui nuleisti, dirvai aeruoti. **28.** Teiginys, reiškiantis dėsni, principą, normą, savybę ar panašiai. **29.** Feodalizmo laikais stambus įtakingas žemvaldis, didikas.

Kryžiažodžio atsakymus paskelsime kitame numeryje.

Kryžiažodžio, išspausdinto žurnalo „Mūsų girios“ 2023 m. Nr. 7, atsakymai:

Vertikaliai: 11. Medlieva. 2. Rangas. 3. Divizija. 4. Kolonada. 5. Kapela. 6. Idealybė. 10. Kontinentas. 13. Beglobė. 14. Ekovata. 18. Mandatas. 19. Egoistas. 21. Svarstis. 22. Klajūnas. 23. Plepys. 25. Bankas. **Horizontaliai:** 7. Velniaiva. 8. Klaipėda. 9. Altas. 11. Alkas. 12. Sijonas. 15. Dvėseną. 16. Apkalba. 17. Alternatyva. 20. Nabobas. 22. Katorga. 24. Dakaras. 26. Dailė. 27. Gausa. 28. Samprata. 29. Indeksas.

Europos miškininkų orientavimosi sporto čempionate – šūsnis medalių Lietuvos komandai

Birželio 25–29 dienomis Palangoje vyko 29–asis Europos miškininkų orientavimosi sporto čempionatas (EFOL 2023). Pirmasis Europos miškininkų orientavimosi sporto čempionatas buvo surengtas 1994 m. Latvijoje, Strenci mieste. Praėjusiais metais varžybos vyko Italijoje.

Lietuvoje šis renginys organizuotas ketvirtą kartą – šiemet mūsų pajūryje varžėsi apie 300 miškininkų net iš 13 šalių. EFOL čempionate gali varžytis išskirtinai tik miškininkystės darbuotojai, miškininkystės išsilavinimą turintys asmenys, miškų savininkai, miško rangovai ir jų artimiausi šeimos nariai. Šiemet pirmą kartą Lietuvos koman-

dos sudėtyje pasirodė VI Valstybinių miškų urėdijos deleguota 7 sportininkų komanda.

Europos miškininkų orientavimosi sporto čempionatas tradiciškai prasidėjo **sprinto** rungtimi. Pirmąją dieną varžybos vyko Palangoje. Trasa driekėsi Birutės parku, paplūdimio kopų juosta ir Palangos miesto dalimi. Rung-

tyje dalyvavo gausus lietuvių būrys – 19 sportininkų. Lietuviams sprinte pavyko iškovoti keturis medalius.

M65 grupėje nugalėtoju tapo Ivanas Ziuziulia, W45 grupėje – Agnė Grigaliūnaitė. Sidabrą W55 grupėje iškovojo Aušra Sidaravičienė, bronzos medalį W16 grupėje laimėjo Patrycja Glazko.

Čempionato dalyvius sveikino pagrindinis varžybų organizatorius Audrius Smilgius ir LMS prezidentas Aidas Pivoriūnas

Estafetėjų startas

Po sprinto vyko iškilminga čempionato atidarymo šventė – dalyviai nešini savo šalių vėliavomis žygiavo nuo Palangos koncertų salės iki Palangos sporto centro. Sportininkus pasveikino varžybų Lietuvoje organizatorius Audrius Smilgius, Lietuvos miškininkų sąjungos prezidentas Aidas Pivoriūnas. Skambant EFOL himnui iškelta čempionato vėliava, apdovanoti pirmosios rungties laimėtojai.

Antrąją varžybų dieną dalyviai varžėsi **vidutinės trasos** rungtyje, Papėje (Latvijoje).

Papės miškas – unikali smėlio kopų vietovė prie Baltijos jūros. Trasa buvo itin sudėtinga – status šlaitai ir daug įvairių reljefo formų, kuriose orientuotis sportininkams prireikė didelio meistriškumo. Tačiau tai nebuvo kliūtis pasiekti puikių rezultatų. Čia varžėsi net 27 Lietuvos atstovai, kurie iškovojo 10 medalių.

1 vieta

M65 – *Ivanas Ziaziulia.*

2 vieta

W21 – *Goda Ziaziulytė;*

W18 – *Emilija Staišiūnaitė;*

W45 – *Leokadija Brazauskaitė;*

OPENS – *Ieva Boguškaitė.*

3 vieta

M21 – *Viktoras Staišiūnas;*

M45 – *Dalius Boguška;*

M50 – *Justas Budriūnas;*

W16 – *Magdalena Glazko;*

W55 – *Aušra Sidaravičienė.*

4 vieta

M50 – *Ričardas Tėvelis;*

M55 – *Darius Truncė;*

W45 – *Agnė Grigaliūnaitė.*

Trečioji čempionato diena buvo skirta poilsui ir pažintinėms veikloms. Sportininkai galėjo iš arčiau susipažinti su apylinkėmis, dalyvauti įvairiose ekskursijose, atgauti jėgas ir ruoštis trečiajai rungtijai. Dalyviai lankėsi Kuršių nerijos nacionaliniame parke, Šaltojo karo muziejuje Žemaitijos nacionaliniame parke, Žiemos sode Kretingoje, Palangos gintaro muziejuje, Vaclovo Into akmenų muziejuje ir daugelyje kitų lankytinų vietų.

Ketvirtoji, paskutinė, čempionato diena – **estafetės**. Rungtynės vyko Nemirsetos apylinkėse, kur varžovams teko išnarplioti pajūrio kopų bei miškų reljefą ir nepasimesti tarp daugybės klaidžių poilsiautojų išmintų takelių. Prie starto linijos stėjo komandos, kurios buvo sudarytos iš 3 sportininkų. Čia varžėsi 20 lietuvių, parodydami puikius rezultatus:

1 vieta

M135 (LTU)

1. *Ričardas Tėvelis;*

2. *Justas Budriūnas;*

3. *Audrius Smilgius.*

2 vieta

M165 (LTU)

Viktoras Staišiūnas prie starto linijos

1. *Donatas Kazlauskas;*

2. *Robertas Mikalauskas;*

3. *Ivanas Ziaziulia.*

2 vieta

W21 (LTU)

1. *Goda Ziaziulytė;*

2. *Emilija Staišiūnaitė;*

3. *Agnė Grigaliūnaitė.*

4 vieta

M135 (LTU)

1. *Zbignev Glazko;*

2. *Kęstutis Žilinskas;*

3. *Saulius Žvynys.*

Apdovanojus paskutinės rungties laimėtojus, paskelbta, jog 2024 m. jubiliejinės 30-tos miškininkų varžybos vyks Lenkijoje. Jos atstovams iškilmingai perduota čempionato vėliava. Lietuvos komanda viltingai laukia ateinančių metų ir tikisi pasiekti dar geresnių rezultatų.

Justė PETRAUSKAITĖ,
VMU Mažeikių RP
Miško apsaugos specialistė

VĮ Valstybinių miškų urėdijos komanda

Lenkijos atstovams perduota čempionato vėliava

Stepas Bairašauskas

1939 09 10 – 2023 08 12

Garbaus pamario krašto miškininko, ilgamečio Šilutės miškų urėdo, mūsų mylimo tėčio STEPO BAIRAŠAUSKO gyvybė po sunkios ligos užgeso rugpjūčio 12-ąją. Išėjo žmogus, kuris visą savo gyvenimą paskyrė Šilutės krašto ir Lietuvos miškams.

Stepas Bairašauskas gimė 1939 m. rugsėjo 10 d. Alytaus r. Adomonių kaime, valstiečių šeimoje. 1947–1951 m. mokėsi Alytaus r. Raižių pradinėje mokykloje, 1951–1954 m. – Taucionių septynmetėje mokykloje. Po Alytaus r. Butrimonių vidurinės mokyklos baigimo, 1955 m. įstojo į Vilniaus miškų technikumą, kurį baigė 1959 m. ir įgijo miško techniko specialybę. Tais pačiais metais pradėjo dirbti Šakių miškų ūkio Lekėčių girininkijos girininko padėjėju. Netrukus buvo pašauktas į privalomą tarnybą sovietų armijoje. Vėliau baigė ir Lietuvos žemės ūkio universiteto Miškų ir ekologijos fakultetą.

1962 metais pradėjo dirbti Šilutės miškų ūkio Kintų girininkijos girininku. Kintų girininkijos miškams ir žmonėms atidavė aštuoniolika savo gyvenimo metų. Ši Lie-

tuvos kampelį Stepas Bairašauskas mylėjo ypatingai – neįkainojamas jo indėlis atkuriant didžiulius plotus iškirsto miško, ginant pamarį nuo naftos verslo bei griežta pilietinė pozicija priešinant žemės ir miškų privatizavimui Nemuno deltos regioniniame parke.

Vėliau Stepas Bairašauskas 12 metų dirbo Šilutės miško pramonės ūkio vyriausiuoju inžinieriumi, net 21-erius metus užėmė Šilutės miškų urėdijos miškų urėdo pareigas.

Kiek pamename savo tėtį, jis visada buvo paniręs į darbinę veiklą, neskaičiavo darbo valandų, aukojo savo laisvalaikį. Vadovaudamas miškų urėdijai daug dirbo kuriant parką, skirtą Lietuvos valstybingumo tūkstantmečiui paminėti, formuojant žalią miesto zoną, pritaikant miškų urėdijos miškus rekreacijai. Turbūt nebuvo nė vieno miško, durpyno gaisro, kurio gesinime jis nebūtų dalyvavęs...

Apie tėčio nuopelnus byloja ir garbingi apdovanojimai. 2004 metų vasario 16 dieną Lietuvos valstybės atkūrimo dienos proga Jam įteiktas Lietuvos Respublikos ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ medalis. Tais pačiais

metais už sėkmingą bendradarbiavimą su policija kovojant su miško pažeidėjais apdovanotas Policijos pasižymėjimo ženklu. 2009 metais įteiktas Generalinės miškų urėdijos apdovanojimas „Už nuopelnus Lietuvos valstybės miškams“. Aplinkos ministro įsakymu 2013 metais S. Bairašauskas gavo aukščiausiojo laipsnio nusipelnusiojo aplinkosaugininko ženklą. Tais pačiais metais už Lietuvos miškų saugojimą ir puoselėjimą Jam įteiktas Japonijos ambasados ir Mikalojaus Konstantino Čiurlionio fondo apdovanojimas „Lietuvos šviesuolis 2013“. Už ilgametį nepriekaištingą darbą bei aktyvią veiklą miškų ūkyje apdovanotas organizacijų ir žinybų garbės raštais, įvairiausių bendruomenių padėkomis, tarp jų ir Žaliųjų judėjimo už Pamario miškų ir Nemuno deltos regioninio parko saugojimą. S. Bairašauskui už aktyvią veiklą suteiktas Lietuvos miškininkų sąjungos Garbės nario vardas. Už asmeninį indėlį stiprinant Lietuvos valstybinių miškų sistemą, 55-erių metų darbo miškų sistemoje proga Jam įteiktas medalis „Aukštinis ąžuolo lapas“.

Tėtis be galo mylėjo gamtą. Rūpinosi savo bitėmis, puoselėjo savo sodą, mėgo daiginti medžius. Jo rankomis iš gilės išaugintas ąžuolas, kuris Jo garbei pasodintas Šilutės miškų urėdijos prieigose. Kai ąžuoliuką sodino išlydint į pensiją, buvo tik pusmetrio aukščio medelis, o dabar jau auga ženkliai ūgtelėjęs ąžuolas.

Tėtis išėjo, bet Jis visada liks mūsų širdyse. Jo meilė miškams neleis užmiršti mums Jo prasmingų darbų.

Žaliuok, Tėčio ąžuole.

Žmona Diana, vaikai Elmyra ir Simas

Zigmantas Pavalkis

1942 11 18 – 2023 08 07

Eidamas 81-uosius metus, rugpjūčio 7 d. po ilgos sekinančios ligos mirė miškininkas, buvęs ilgametis miškų revizorius ir inspektorius ZIGMAS PAVALKIS.

Zigmantas gimė 1942 metų lapkričio 18 d. Jurbarko rajono Pilies kaime, Lietuvos patriotų valstiečių šeimoje. 1962 metais baigė Pajevonių vidurinę mokyklą. Mokydamasis mokykloje, Zigmantas mėgo būti miške, domėjosi žvėrių ir paukščių gyvenimu. Atlikęs privalomą karinę tarnybą, nusprendė tapti miškininku ir įstojo į tuometinės Žemės ūkio akademijos Miškų ūkio fakultetą, kurį baigė 1970 metais. Įgijęs miškų ūkio inžinieriaus kvalifikacinį laipsnį, Zigmantas buvo paskirtas į Jurbarko miško pramonės ūkį, kur dirbo Globių girininkijos girininko padėjėju ir Žaiginio girininkijos girininku. Dirbdamas girininkijose, daug dėmesio skyrė miškų atkūrimui ir jaunuolynų ugdymui. Jo darbštumas, pareigingumas, kompetencija neliko nepastebėta ministerijos vadovybės.

1974 metais jis buvo paskirtas į tuometinės Miškų ūkio ir miško pramonės ministerijos vyresniojo revizoriaus pareigas. Tapęs revizoriumi, Zigmantas laukė nelengvas išbandymas – reikėjo skubiai savarankiškai specializuotis mažai pažįstamoje miškų ir miško pramonės ūkių finansinių revizijų veikloje, didelę darbo laiko dalį praleisti komandiruotėse. 1984–1988 metais Velionis dirbo ministerijos Miškų kultūrų miško apsaugos valdybos vyresnioju inžinieriumi. Trumpai Zigmui teko dirbti ir buvusioje Kovos su miško kenkėjais ir ligomis stotyje, inžinieriaus-patalogo pareigose.

Dirbdamas ministerijoje, Zigmantas Pavalkis rūpinosi miško sėklininkyste, jos bazių plėtimu, reikliai kontroliavo sodmenų, išaugintų

iš sėklų surinktų sėklinėse plantacijose, panaudojimą ir priežiūrą.

Nuo 1989 metų iki išėjimo į pensiją Zigmantas dirbo Valstybinės miškų kontrolės inspekcijos vyriausioju inspektoriumi. Dirbdamas inspekcijoje, vykdė valstybinę miškų kontrolę Vilnijos krašte. Daug prisidėjo, kad šio krašto privačiuose miškuose sumažėtų neteisėtų miško kirtimų apimtys, kad miškų savininkai prižiūrėtų savo miškus. Turėdamas didelę darbo patirtį, Zigmantas buvo pavyzdys jaunesniems Valstybinės miškų kontrolės pareigūnams gerbiant miškininko profesiją, laikantis duoto žodžio.

Išėjęs į pensiją 2005 metais, kol leido sveikata, sodininkavo kolektyviniame sode šalia Vilniaus, rūpinosi trimis anūkais. Jam visada rūpėjo miškininkystės reformos, kolegų veikla ir pasiekimai.

Mūsų atmintyje Zigmantas Pavalkis liks kaip puikus savo srieties specialistas, principingas, draugiškas, jautrus žmogus, Lietuvos patriotas, tikras miškininkas. Teošia Jam gyvu paminklu Vilnijos krašto miškai.

Zigmantas Pavalkis amžinojo poilsio atgulė Kairėnų kapinėse greta žmonos Genovaitės.

Reiškiame nuoširdžią užuojautą Velionio dukrai Neringai, anūkams, artimiesiems.

Buvusių bendradarių vardu – Artūras BALČIUS

Raguotasis Don Kichotas

VYTAUTAS RIBIKAUSKAS

Mėnulio pilnatis vakaras vėsus ir skaidrus. Netgi Rūkų pievoje jokios miglėlės. Mėnulio diskui dar neišsiritus virš aukšto juodalksnyno, pro pat kelmų volą stambi šernė prasivedė šešis ūgtelėjusius šiųmečius paršelius ir tris antramečius šerniokus. Tačiau mano tikslas sulaukti tauriojo žvėries, tad šernų šeimyna sėkmingai nukeliavo maitintis į pamiškės ražienas.

Rugpjūtis. Praeityje liko liepos karščiai, nors ir paskutinis vasaros mėnuo dar nepašykšti karštų dienelių. Aptilo paukščių giesmininkų trėlės, bet kai kurie ruošdamiesi perėti antrą ar netgi trečią jauniklių vadą dar vis pagieda. Atkaklūs piliečiai miškuose dar vis randa vieną kitą prisirpusią uogą ar džiaugiasi prasidėjusiu grybavimo sezonu. Tad miškuose žmonių, ko gero, daugiau nei žvėrių, o pastariesiems tenka sprukti į dar užsilikusius nenukirstų javų, kukurūzų plo-

tus ar slėptis pelkių sąvašnyuose. Rugpjūtį yra kas veikti ir medžiotojams.

Elniams patinka seni miškai

Stirnos jau baigia švęsti vestuves, bet rujai ruošiasi miškų didikai taurieji elniai ir briedžiai. Mėnesio viduryje prasideda medžiotojų pamėgtos taurių elnių patinų bei ančių medžioklės. Buvo kažkada gausu elnių ir Pakaunės Dubravos girioje: ir dėmėtųjų, ir tauriųjų... Tačiau

nepriklausomybės metais Dubravos miškų urėdijoje, kaip ir visoje Lietuvoje, suintensyvėjo miškų kirtimas, nes buvo daug prisi-kaupę brandžių medynų. Dubravos girią taip pat siaubė vėtros, niokojo kinivarpos. Žinoma, kirtavietėse suvešėjo gražūs jaunuolynai, tačiau elniams labiau patinka brandesni, seni miškai. Be to pamiškėse neliko bekraščių kolūkinių javų ir kukurūzų plotų, kur kanopiniai žvėrys rasdavo saugų prieglobstį nuo gausių Pakaunės girios lan-

kytojų. O ir sočiai bei skaniai paėsti elniai mėgsta. Piktžolynuose jiems nėra ko veikti... Taigi, iš šimtinės elnių (kartu sudėjus tauriuosius ir dėmėtuosius) Dubravos girioje šiuo metu beliko klajojantys 5–7 taurieji žvėrys. Apie jų medžiokles beliko tik prisiminimai... Tačiau žemės ūkis pamažu atsigavo ir Pakaunėje. Pora stambesnių ūkininkų kukurūzus jau sėja ir Girionių medžiotojų klubo medžioklės platuose, derlių brandina ir didesni ar mažesni kviečių, kvietrugių plotai. Gimsta viltis, kad taurieji žvėrys dar sugrįš į Dubravos girią...

Raguotasis „Don Kichotas“

Aptikau, kad miško pievoje, kurią buvau pavadinęs „Rūkų“ pieva, nes joje rudenio beveik kasnakt iškildavo rūkas, lankėsi šakotaragis elnias. Pievoje elnias buvo ragais aptrynęs, išlaužęs karklų krūmus, jaunus berželius, iškapstęs žemę kanopomis. Įtariau, kad raguotasis ir dienos metu guli kažkur netoli pievos, tad, nenorėdamas žvėries išbaidyti, bokšteliu neišruošiau, o įsitaisiau ant pievos viduryje sustumtų kelmų aukšto volo, apaugusio dilgėlėmis, viršaus. Tokie volai susidarydavo įruošiant kultūrinės pievas, kai buldozeriu būdavo šalinami nukirstų medžių kelmai. Mėnulio pilnatis vakaras vėsus ir skaidrus. Netgi Rūkų pievoje jokios miglėlės. Keista, kad priemiestiniame miške taip tylu, jog girdisi, kaip prie pat mano pasaulos augančios eglės brazde brazda kinivarpos, graužiančios motės takus savo palikuonių antrai generacijai, o paklotėje sušnarėjus pelėnui, atrodo, kad atmaknoja nemenkas šernas. Mėnulio diskui dar neišsiritus virš aukšto juodalksnyno, pro pat kelmų volą stambi šernė prasivedė šešis ūgteleėjusius šiūmečius paršelius ir tris antramečius šerniokus. Tačiau mano tikslas sulaukti tauriojo žvėries, tad šernų šeimyna sėkmingai nukeliavo maitintis į pamiškės ražienas.

Kol iš pievos žvalgydamasis pro žiūronus išlydėjau šernus, mėnulis pakibo virš tamsios juodalksnyno sienos, pievą nutvieskdamas sidabrine šviesa. Nuolatos žmonių trikdomi Pakaunės girios kanopiniai žvėrys savo aktyvų gyvenimą anksti vakare nepradeda. Tik, kai pašviesėjęs mėnulio rutulys jau buvo gerokai pakilęs virš juodalksnių viršūnių, tame pievos gale, kur į eglynėlį nuniro šernų vorelė, nuskardėjo nuaidėjo šakotaragio maurojimas, suplėšęs į gabalus paslaptinę nakties tylą. Sunku aprašyti tą jausmą, kai po ilgo laukimo mėnulio fantastiškai apšviestame miške išgirsti galingą stambaus žvėries riaumojimą.

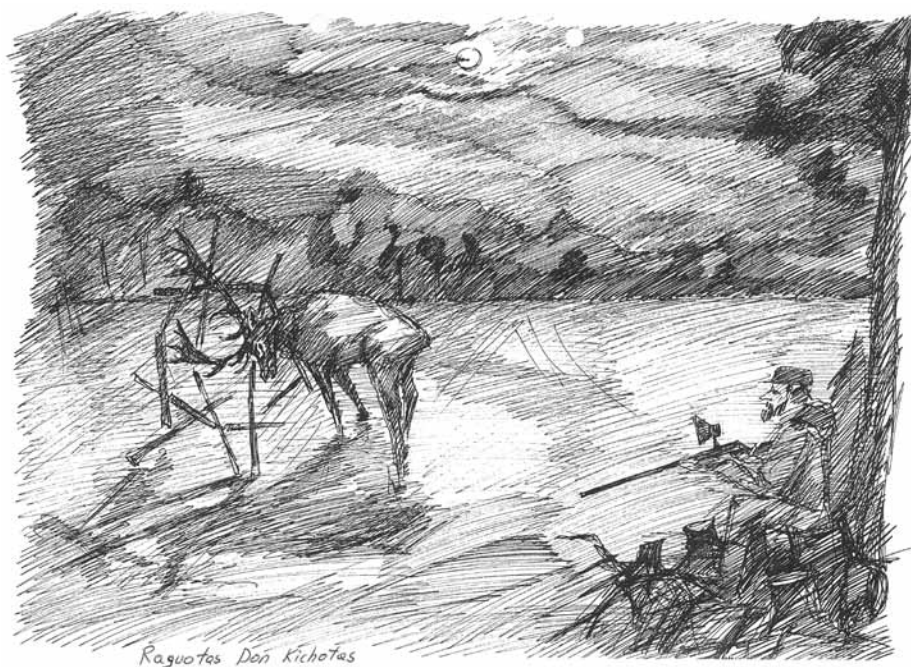
Per nugarą nubėga skruzdėlyčių tuntas, o gerai pažįstamas, plentais ir tankiu kelių tinklu išraižytas priemiestinis miškas tą gūdų vidurnaktį staiga virsta kažkokia paslaptinga, tarsi iš pasakų karalijos išplaukusia sengire su savo fantastiniais žvėrimis. Ir pasijunti tokią akimirką besąs menkutis vabalėlis, tarsi ne laiku ir ne vietoje atsidūręs gamtos šventovėje su savo apgailėtina „muškieta“.

Po keleto suriaumojimų į sidabrinėje mėnulio šviesoje skendinčią pievą ant masyvaus sprando didingai iškeles didžiuliais ragais padabintą galvą išžingsniavo elnias. Tokie galingi tauriųjų elnių patinai nuolatos Dubravos girioje negyveno. Pakaunės miške laikėsi daugiausia tauriųjų ir dėmėtųjų elnių patelės su jaunikliais. Tarp dėmėtųjų pasitaikydavo ir subrendusių gražias ragų karūnas nešiojančių patinų, o tauriųjų su didesniais ragais buvo tik vienas kitas. Tačiau rujos metą į girią stambieji patinai atklydavo iš Prienų rajono miškų, perplaukdavo Kauno marias iš Kaišiadorių rajono, o gal atsibeldavo net ir iš Punios šilo.

Iš pradžių žvėris ėjo tiesiai į mane (iš susijaudinimo net virpėti pradėjo visas medžiotojo kūnas), o tada sustojo. „Karabiniams“ būtų pats šūvis: mane ir gražuolį raguotį teskyrė gal 120–150 metrų pievos ruožas. Tačiau nesigailėjau, kad nelaikau rankose graištavamzdžio šautuvo. Jei bus man skirtas, elnias prieis ir arčiau. O juk tos akimirkos, kai taip geidžiamas laimikis sukiojasi visiškai netoli, o tu dar vis negali jo šūviu pasiekti, ir yra pačios vertingiausios medžioklės eigoje, kai išgyveni žodžiais nenusakomą jaudulį ir negali numalsinti širdies virpulio pamažu apimančio visą kūną. Niekais taptų tykojimo medžioklės, jei galėtum nudėti žvėrį vos tik jį pamatęs. Tačiau tą kartą tai kaip tik ir negrėsė...

Kiek pastoviniavęs, pakapstęs pievą kanopomis ir pamaurojęs elnias nužingsniavo į anksčiau nušienautą pievos pakraštį. Kultūrinės pievos girioje buvo įruošiamos nusausintuose juodalksnynuose, kad sovietmečiu sunkiai iš atlyginimų galėję pragyventi miškų darbininkai, o ir tarnautojai turėtų kur pasiruošti šieno, nes dauguma jų laikė galvijus. Tačiau mano aprašomuoju laikotarpiu miškininkai jau mažai vertėsi gyvulininkyste ir pievos liko apleistos. Dalis jų apaugo savaiminiais medžiais ir krūmais, o vėliau beveik visos tokios pievos buvo apželdintos mišku. Taigi ir didžioji dalis Rūkų pievos jau buvo apaugusi jaunais berželiais ir karklų krūmais tiktai vienas jos kampas dar buvo vasaros pradžioje nušienautas. Toje pievos dalyje pakilusiam atole riogsojo paliktas vienišas žaiginys. Jeigu žaiginys nebūtų buvęs beviltiškai sutrūnijęs, laukti žvėries būčiau įsitaisęs ant jo...

Spėlioju, kas sudomino žvėrį: gal iš tos pusės prie pievos artinosi patelės, o gal kitas konkuruojantis patinas. Tačiau paaiškėjo, kad raguotį domino pats žaiginys. Artėdamas prie jo elnias pradėjo bėgti rīscia, o netrukus tyloje garsiai sutratėjo supoškėjo, kai savo galiniais ragais žvėris pradėjo talžyti niekuo dėtas žaiginio kartis. Tuo laikotarpiu girion jau susi-

Raguotasis „Don Kichotas“

ALGIRO JASILIONIO piešinys

rinkdavo per mažai galiūnų šakotaragių, kad į vieno maurojimą atsilieptų kiti ir žvėrys galėtų susibėgę pasigalynėti garbingose dvikovose. Susikaupusią energiją teko išlieti ant žaiginio karčių. O gal šiam girios riteriui, kaip M. Servanteso Don Kichotui su vėjo malūnais, vietoj žaiginio pasivaideno lygiavertis priešininkas, tad puolė jį, norėdamas laimėti kovą ir gražuolių elnių patelių palankumą. O žaiginys daug ir nesipriešino: papuvusios eglinės kartelės nuo galingų ragų smūgių lūžinėjo kaip degtukai ir gabalais lakstė į šonus, kai kurios iškildamos aukštai į viršų.

Nerizikavau prie elnio, kad ir labai užsiėmusio dvikova su žaiginiu, prisilinti šūvio atstumu – labai jau ryškiai mėnulio apšviesta buvo pieva. Nusprendžiau kitą dieną netoli elnio sudoroto žaiginio įsiruosti tykojimui bokšteli. O įsiau drinės šakotaragis žaiginį talžė apie dešimt minučių, kol visos kartys

buvo išnarstytos, sulaužytos ir išsvaidytos po pievą. Visą tą donkichotišką turnyrą aiškioje mėnulio šviesoje stebėjau per žiūronus ir negalėjau atsigrožėti raumeningu miško karaliaus kūnu, grakščiais judesiais, pasipūtėliška riterio laikysena ir galinga ragų karūna su gražiomis trišakėmis taurėmis. Vis dėlto, gerai apžiūrėjęs žvėrį, nusprendžiau, kad šauti selekcinėje medžioklėje jis yra tinkamas. Kai pasidavęs emocijoms, būdamas pusiau realybėje, pusiau pasakoje tokioje fantastiškoje dėl ryškios mėnulio šviesos aplinkoje vertini žvėrį, jis visada atrodo daug gražesnis, galingesnis, tobulesnis nei yra iš tikrųjų.

Galutinai susidorojęs su žaiginiu, elniai oriai nužingsniavo į juodalksnių jaunuolyną, kur, mano manymu, šnarėjo elnių patelės. Namo lėčiau mintyse įsivaizduodamas, kaip viskas klostysis kitą vakarą, kai sėdėsiu įruoš-tame bokštelyje. Tačiau šakotaragis pievoje

nesirodė nei antrą, nei trečią, ketvirtą, penktą naktį... Stambių subrendusių elnių patinų girioje jau buvo mažai, o tinkamų jiems šelti vietų daug... Po to Dubravos girioje taip daugiau ir nesumedžiojome tauriojo žvėries su trofėjiniais ragais. Manasis „Don Kichotas“ buvo ir paskutinis mokihanas...

Dabar per elnių vestuves į Dubravos girią retai kada beužklysta stambesniais ragais pasipuošęs elnias ir nebegirdėti daugiau Pakaunės girioje taurių žvėrių maurojimo. Tikėkimės, kad ne amžinai... Sugrįš dar taurieji žvėrys į gražiąją girią prie Kauno marių... Norėdami paspartinti šį procesą Dubravos girioje medžiojantys Girionių klubo medžiotojai iš privataus taurių elnių augintojo nupirko ir paleido miškan 2 pateles. Tačiau tai per mažas žvėrių skaičius, kad susiformuotų atskira taurių žvėrių banda priemiestiniame miške.

Prasidėjus briedžių ir taurių elnių patinų medžioklei

Rugpjūčio 15-oji – briedžių ir taurių elnių patinų ir laukinių paukščių medžioklės sezono pradžia, todėl Aplinkos apsaugos departamento (AAD) pareigūnai primena, kad medžiotojams privalu laikytis Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklių, kurios nustato gyvūnų medžioklės terminus, leistinus medžioklės būdus, medžiojamųjų gyvūnų medžioklės ribojimo sąrašą ir kitus svarbius medžioklės reikalavimus. Taip pat kviečiame naudotis AAD parengta medžioklės atmintine, kurioje rasite svarbiausius medžioklės terminus.

Aplinkosaugininkai atkreipia dėmesį, kad elniniai gyvūnai medžiojami vadovaujantis atrankinės medžioklės principais.

Atrankinė medžioklė tai – medžiojamųjų gyvūnų medžiojimas pagal tam tikrą eiliškumą, siekiant užtikrinti, kad, nesant natūralios atrankos ar jai susilpnėjus, būtų atrenkami ir laiku sumedžiojami silpni laukiniai gyvūnai, o gerai besivystantys, perspektyvūs žvėrys – saugomi. Tinkamai atrinkti ir sumedžioti atrankiniam priskirtiną gyvūną bei išsaugoti perspektyvius žvėris yra kiekvieno medžiotojo pareiga.

2023-2024 m. medžioklės sezono briedžių ir taurių elnių medžioklės limitai

Šių metų rugpjūčio 11 d. aplinkos ministro įsakymu patvirtinti 2023–2024 m. medžioklės sezono briedžių ir taurių elnių medžioklės limitai pagal skirtingas savivaldybes (žr. įstatymo priede). Taip pat kviečiame susipažinti su kanopinių žvėrių medžioklės limitais, kiekvienam medžioklės ploto naudotojui.

Medžioklės terminai:

- taurių elnių patinų medžioklė leidžiama nuo rugpjūčio 15 d. iki sausio 31 d., patelių ir jauniklių – nuo rugsėjo 15 d. iki sausio 15 d.;
- briedžių patinai medžiojami nuo rugpjūčio 15 d. iki gruodžio 15 d., patelės – nuo spalio 1 d. iki lapkričio 30 d., jaunikliai – nuo spalio 1 d. iki sausio 31 d.;
- rugpjūčio 15 d. prasidėjus paukščių medžioklės sezonui iki gruodžio 15 d. galima medžioti didžiąsias antis, rudagalves krykles, klykuoles, kanadines bernikles, iki lapkričio 30 d. – perkūno oželius ir slankas.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad nuo 2022 m. pasikeitus teisės aktams, dėl kenksmingo švino poveikio laukinius gyvūnus draudžiama medžioti švininiais arba švino junginių turinčiais šratais, grankulkėmis bei šiuos šaudmenis turėti su savimi 100 metrų atstumu aplink šlapžemes (natūralius ar dirbtinius, pastovius ar laikinus pelkių, durpynų ar vandens plotus, kurių vanduo yra tekantis ar stovintis, gėlas, sūrokas ar sūrus, įskaitant jūros akvatorijos plotus, kurių gylis atoslūgio metu neviršija 6 metrų).

Aplinkos apsaugos departamento pareigūnai ir toliau vykdys aktyvią medžioklės kontrolę, kad būtų užtikrinta laukinių gyvūnų ir paukščių apsauga, ypač bus telkiamas dėmesys siekiant išaiškinti informaciją apie šurkščius pažeidimus.

Kaip tinkamai pildyti medžioklės dokumentus

Nuo 2022 m. balandžio 12 d. pasikeitus Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklėms sumedžiojus elninių žvėrių, informacija apie gyvūnų, kurių medžioklė limituojama, sumedžiojimą į medžioklės lapą įrašoma prieš išgabenant gyvūną.

Svarbu šiuos duomenis įrašyti prieš išvežant laukinį gyvūną iš medžioklės plotų vieneto, kuriame jie sumedžioti, arba prieš pradendant doroti, atsižvelgiant, kuris iš šių veiksmų pradėdamas pirmas.

Ištaisius įrašą apie sumedžiotą gyvūną medžioklės lape, medžioklės vadovas nedelsdamas, prieš taisydamas, telefonu 8 (5) 273 2995 turi informuoti AAD Pranešimų priėmimo tarnybą, kuri vertina ir priima sprendimą dėl medžioklės įrašo patikrinimo bei informacijos perdavimo pareigūnams. Medžiotojai medžioklės lapą pildo tvarkingai ir aiškiai. Padarius klaidą, įrašas perbraukiamas tiesia horizontalia linija, šalia užrašoma teisingai, parašoma taisyimo data ir pasirašoma.

Be to, medžioklės lape draudžiama rašyti pieštuku arba specialiais rašikliais, kuriais padarytus įrašus galima pašalinti cheminėmis priemonėmis, kitaip juos panaikinti.

AAD specialistai jus pakonsultuos telefonu 8 700 02022 arba el. paštu konsultacijos@aad.am.lt.

AAD inf.

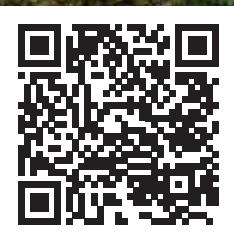
PONSSE

PONSSE BUFFALO

Populiariausia PONSSE medvežė pasaulyje, sukurta patenkinti kiekvieno kliento individualius poreikius.

Sužinokite daugiau

Miško technikos pardavimas: +370 661 11319; +370 610 27218

Servisas: +370 700 55100

Atsarginės dalys: +370 614 03734

www.balticagromachinery.lt

BALTIC AGRO MACHINERY LIETUVA

PONSSE LIETUVA

Baltic Agro
MACHINERY

Husqvarna

Geresnei pjovimo patirčiai

Galingi grandininiai pjūklai, kurių galios daugiau nei pakanka įveikti sunkiausius iššūkius. Aštri kaip skustuvas grandinė, idealiai pritaikyta jūsų pjūklui, ir tvirta, bet lengva juosta. Sukurta pjovimo meistriškumui, geresniam pjovimo pajėgumui, geresnei darbo dienai.

Atraskite savąjį grandininį pjūklą [husqvarna.lt](https://www.husqvarna.lt)